บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้หลักธรรมาภิบาลเพื่อการจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ตามการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. บริบทเกี่ยวกับเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์และการดำเนินงานจัดการขยะ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
3. แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล
4. แนวคิดปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อม
5. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการ
6. การบริหารจัดการขยะของประเทศต่างๆ
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
8. กรอบแนวคิดงานวิจัย

1. บริบทเกี่ยวกับเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์และการดำเนินงานจัดการขยะ

1.1 เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์

เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ (เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ 2554) ได้รายงานบริบทของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ดังนี้ เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์จัดตั้งขึ้น ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดมหาสารคาม พ.ศ. 2480 เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2480 ซึ่งเป็นการยกฐานะบางส่วนของตำบลเหนือ และตำบลหลุบ อำเภอหลุบ จังหวัดมหาสารคาม ขึ้นเป็นเทศบาลเมือง เรียกว่า "เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดมหาสารคาม" มีพื้นที่ 4.04 ตร.กม. ต่อมาในปี 2524 ได้ขอขยายเขตเทศบาลออกเป็น 16.96 ตร.กม. ซึ่งได้มีพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลง เขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2525 จากอดีตถึงปัจจุบันรวม 70 ปี มีนายกเทศมนตรี 23 คน โดยมีพระอรรถเปศลสุรวดี เป็นนายกเทศมนตรีคนแรก และในปัจจุบัน มีนายจารุวัฒน์ บุญเพิ่ม เป็นนายกเทศมนตรีเมืองกาฬสินธุ์

นับ ตั้งแต่จัดตั้งเป็นเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2480 ได้อาศัยบริเวณที่ทำการอำเภอเมืองกาฬสินธุ์เป็นสถานที่ทำงาน ต่อมาในปี 2495 เทศบาลฯ ได้ปลูกสร้างอาคารเรือนไม้ชั้นเดียวบนที่ดินราชพัสดุหลังโรงเรียนเทศบาล 1 ในสมัยนายอรุณ แสนสุธา และประมาณปี พ.ศ.

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

2506 สมัยนายจรัส กมลเพ็ชร เป็นนายกเทศมนตรี ได้ย้ายสำนักงานเทศบาลหลังใหม่ มาสร้างอยู่ที่ดินของราชพัสดุ จำนวน 1 ไร่ โดยขอเช่าและขอซื้อจำนวน 5 ไร่ (บริเวณสำนักงานเทศบาลหลังเดิม) ในปี 2527 สมัยนายสมศักดิ์ ร่มไทรทอง เป็นนายกเทศมนตรี ได้ขออุทิศที่ดินจำนวน 21 ไร่ จากประชาชน จำนวน 13 ราย เพื่อก่อสร้างเทศบาลหลังใหม่ ผู้อุทิศที่ดิน ได้แก่ นางพร้อมพรรณ เรเชียงแสน นางชวนพิศ เดชโสภา นายเชื่อง วิโรจน์รัตน์ นางแพง แสงพงษ์ นางแสง วงศ์พระจันทร์ นายบุญชัย กฤตานนท์ นายทวี แสงสาระพันธุ์ นางตื๋อ ฤทธิ์ทรงเมือง นายอุทัย สีละพัฒน์ นายคำพัน สีละพัฒน์ นายใบ สีละพัฒน์ นางคำเผย สีละพัฒน์ นายสุดใจ สีละพัฒน์ คณะเทศมนตรีได้ขอกู้เงิน กสท. เพื่อนำมาสร้างอาคารสำนักงานเทศบาลหลังใหม่ เป็นเงินจำนวน 5,000,000 บาท (ห้าล้านบาทถ้วน) และได้จ่ายขาดเงินสะสมของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ เป็นเงินจำนวน 2,500,000 บาท (สองล้านห้าแสนบาทถ้วน) รวมค่าก่อสร้างอาคารเทศบาลหลังใหม่ เป็นเงิน 7,500,000 บาท (เจ็ดล้านห้าแสนบาทถ้วน) วางศิลาฤกษ์ในวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2532 ในปี พ.ศ. 2536 สมัยนายวิชิต แสงโสภาพรรณ เป็นนายกเทศมนตรี จึงได้ย้ายสำนักงานมาเปิดทำการ ตั้งอยู่เลขที่ 70/21 ถนนถีนานนท์ ตำบลกาฬสินธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ จนถึงปัจจุบัน

1.1.1 สภาพทั่วไปและอาณาเขตติดต่อ

เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ มีพื้นที่ 16.96 ตารางกิโลเมตร จำนวนประชากรทั้งหมดในเขตเทศบาล 31,752 คน ชาย 15,168 คน หญิง 16,584 คน จำนวนหลังคาเรือนในเขตเทศบาล 13,029 ครัวเรือน จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 23,859 คน ชาย 11,226 คน หญิง 12,633 คน มีความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่คิดเป็น 2,144 คน/ตร.กม. และมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลโพนทอง

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลหลุบ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลเหนือ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลลำพาน

1.1.2 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

1) การคมนาคม/การจราจรถนน

เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ มีถนนสายหลัก คือ ถนนกุดยางสามัคคี จากแยกโนนตาลถึงวัดใต้โพธิ์ค้ำ ระยะทาง 1,500 เมตร, ถนนแก่งสำโรง จากวัดใต้โพธิ์ค้ำถึงถนนอนรรฆนาค ระยะทาง 550 เมตร, ถนนกาฬสินธุ์ จากศาลหลักเมืองถึงแยกสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระยะทาง 1,150 เมตร, ถนนทุ่งศรีเมือง จากแยกสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถึงสุดเขตชุมชนวัดป่าทุ่งศรีเมือง ระยะทาง 1,424 เมตร, ถนนอรรถเปศล จากแยกสงเปลือยถึงแยกถนนสุรินทร์ ระยะทาง 625 เมตร, ถนนถีนานนท์ จากแยกถนนสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ถึงสุดเขตเทศบาล ระยะทาง 4,960 เมตร, ถนนอนรรฆนาท จากศาลหลักเมืองถึงถนนถีนานนท์ ระยะทาง 2,610 เมตร และถนนประดิษฐ์ จากแยกวัดใต้ถึงแยกหนองแซง ระยะทาง 1,500 เมตร

2) การประปา

การใช้น้ำประปาของประชาชนตลอดจนส่วนราชการภายในเขตเทศบาล ให้บริการจากการประปาส่วนภูมิภาคจังหวัดกาฬสินธุ์

3) การไฟฟ้า

การไฟฟ้าภายในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ใช้บริการไฟฟ้าจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยจัดให้มีไฟฟ้าและแสงสว่าง ตามเส้นทางคมนาคมชุมชนต่างๆ อย่างเหมาะสม

4) การสื่อสาร

การสื่อสารแห่งประเทศไทย รับผิดชอบด้านโทรคมนาคม ระหว่างประเทศและในประเทศ ในเขตเทศบาลมีที่ทำการไปรษณีย์ โทรเลข จำนวน 1 แห่ง นอกจากนี้ยังมีองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย ซึ่งให้บริการโทรศัพท์ทั้งในและระหว่างประเทศ มีการติดตั้งโทรศัพท์สาธารณะตามจุดต่างๆ ที่เป็นชุมชน สถานศึกษา สถานที่ราชการ โรงพยาบาล โดยตั้งเป็นแบบหยอดเหรียญ

1.1.3 ด้านเศรษฐกิจ

1) การอุตสาหกรรม

ลักษณะของกิจกรรมอุตสาหกรรม ในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จะเป็นอุตสาหกรรมขนาดย่อมในครัวเรือน มีทั้งเพื่อบริโภคและการบริการ เช่น ผลิตและจำหน่ายอาหารพื้นเมือง ประเภท ไส้กรอก แหนม เส้นขนมจีน อู่ซ่อมรถยนต์ รถจักรยานยนต์ โรงพิมพ์ โรงน้ำแข็งและน้ำดื่ม ร้านอาหาร ร้านอุปกรณ์ การไฟฟ้า เป็นต้น

2) การพาณิชย์และการบริการ

เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจด้านพาณิชย์และการให้บริการทางด้านการพาณิชย์ ด้านเทศพาณิชย์ และด้านการบริการ

1.1.4 ด้านสังคม

1) ประชากร

ประชากรในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ มีจำนวนประชากร 31,752 คน แบ่งเป็น เพศชาย 15,168 คน เพศหญิง 16,584 คน จำนวนหลังคาเรือน 13,029 หลังคาเรือน จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 24,377 คน คิดเป็นความหนาแน่นของประชาชน 2,042 คน/ตร.กม.

2) ศาสนา

ประชากรในเขตเทศบาลส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีการประกอบพิธีการทางศาสนาทำบุญตามประเพณีต่างๆ และมีประชากรบางส่วนนับถือศาสนาอื่น เช่น ศาสนาคริสต์ อิสลาม เป็นต้น

1.2 การดำเนินงานจัดการขยะ

เดิมเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ได้ใช้พื้นที่บริเวณบ้านโคกน้ำเกลี้ยง ตำบลโพนทอง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ มีเนื้อที่ 28 ไร่ ห่างจากเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ 9 กิโลเมตร ใช้กำจัดขยะตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 โดยวิธีกองบนพื้นแล้วเผา ต่อมาในปี พ.ศ. 2540-2541 ได้ทำการปรับปรุงพื้นที่และวิธีกำจัดขยะให้เป็นวิธีการฝังกลบ ปัจจุบันใช้วิธีการฝังกลบตามหลักสุขาภิบาล (Sanitary Landfill) โดยมีการฝังกลบทุกวันและฉีดพ่นน้ำยาฆ่าแมลงวัน สัปดาห์ ละ 2 – 3 ครั้ง และในปีงบประมาณ 2544 เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติในการก่อสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอยแบบฝังกลบ จำนวน 59,665,500 บาท ตั้งอยู่ที่บ้านแก่งนาขาม ต.นาจารย์ อ.เมือง จ.กาฬสินธุ์ มีเนื้อที่ 109 ไร่ อยู่ห่างจากเทศบาลฯ ประมาณ 20 กม. สามารถรองรับการกำจัดขยะได้อย่างน้อย 20 ปี

ดังนั้น ปัจจุบันเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ มีสถานที่กำจัดขยะ 2 แห่ง คือ ตั้งอยู่ ณ บ้านโคกน้ำเกลี้ยง ต.โพนทอง อ.เมือง จ.กาฬสินธุ์ จำนวน 28 ไร่ และบ้านแก่งนาขาม ต.นาจารย์ อ.เมือง จ.กาฬสินธุ์ พร้อมที่จะใช้ฝังกลบขยะได้ตลอดเวลาและขณะนี้ เทศบาลฯได้เตรียมบุคลากรและความพร้อมด้านต่างๆ เพื่อที่จะเข้าไปดำเนินการฝังกลบขยะ

1.2.1 ปริมาณขยะปัจจุบันของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์

ปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในปัจจุบันภายในพื้นที่เขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ มีปริมาณขยะเกิดขึ้นประมาณ 37 ตันต่อวัน สามารถนำไปฝังกลบเฉลี่ยประมาณ 30 ตันต่อวัน ทำให้มีขยะตกค้างประมาณ 7 ตัน/วัน

1.2.2 แหล่งที่มาของขยะเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์

แหล่งที่มาของขยะเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ที่อยู่อาศัย (ครัวเรือน) ย่านธุรกิจ (ร้านค้า,ตลาด,โรงแรม,โรงพยาบาล,สถานศึกษา ฯลฯ) สถานที่ราชการ ย่านอุตสาหกรรม แหล่งท่องเที่ยวและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ที่สาธารณะ สวนสาธารณะ ย่านเกษตรกรรม

1.2.3 สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานรวบรวมขยะของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์

สำนักการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ได้รายงานสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานรวบรวมขยะของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

1) รถเก็บขนขยะ

ปัจจุบันจำนวนรถที่ใช้ในการเก็บขนขยะมีทั้งหมด 10 คัน รถเก็บขยะแบ่งเป็นรถแบบเปิดข้างเทท้าย จำนวน 5 คัน ขนาดความจุ 11.469 ลูกบาศก์เมตร จำนวน 4 คัน ขนาดความจุ 9.179 ลูกบาศก์เมตร จำนวน 1 คัน รถแบบอัดท้าย จำนวน 3 คัน ขนาดความจุ 12 ลูกบาศก์เมตร จำนวน 1 คัน ขนาดความจุ 4 ลูกบาศก์เมตร จำนวน 1 คัน ขนาดความจุ 9.179 ลูกบาศก์เมตร จำนวน 1 คัน รถทั้งสองประเภทจะใช้บริการเก็บขนขยะตามชุมชนต่างๆ ตามเขตของแต่ละคัน สำหรับการเก็บขนขยะบริเวณตลาดต่างๆ ได้แก่ ตลาดร่วมใจการเกษตร ตลาดทุ่งนาทอง โรงพยาบาล ตลาดสดเทศบาล จะใช้รถแบบคอนเทนเนอร์ จำนวน 1 คัน ขนาดความจุ 15 ลูกบาศก์เมตร นอกจากนี้บริเวณถนนที่รถใหญ่ไม่สามารถเข้าถึง จะใช้รถปิกอัพ จำนวน 1 คัน ขนาดความจุ 11.469 ลูกบาศก์เมตร

2) เวลาเก็บขนขยะ

การเก็บขนขยะของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จะทำการเก็บขนทุกวัน โดยมีการเก็บขนวันละ 2 รอบ คือ รอบเช้าเวลา 04.00 – 08.00 น. และรองบ่ายเวลา 13.00 – 17.00 น. แต่สำหรับการเก็บรวบรวมขยะอินทรีย์ จะเก็บในบริเวณตลาดร่วมใจการเกษตร เวลา 08.00 น. ตลาดทุ่งนาทอง เวลา 09.00 น. โรงพยาบาล เวลา 13.00 น. และตลาดสดเทศบาล เวลา 13.30 น.

3) กำลังบุคคลในด้านการรักษาความสะอาดและการเก็บขนขยะ

3.1 ด้านการรักษาความสะอาด

บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความสะอาดของถนน ตรอก ซอยและที่สาธารณะต่างๆประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน 2 กลุ่ม คือ พนักงานจ้างทั่วไปซึ่งเหมาจ่ายรายเดือน จำนวน 39 คน และโครงการจ้างเหมาชุมชนเป็นผู้เก็บกวาดและรักษาความสะอาดในชุมชน จำนวน 36 ชุมชน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

3.2 ด้านการเก็บขนขยะ

บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเก็บขนขยะ ซึ่งเป็นพนักงานจ้างทั่วไป เหมาจ่ายรายเดือน ของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ มีพนักงานที่เก็บขนขยะ จำนวนทั้งหมด 42 คน

3.3 ค่าใช้จ่ายในการจัดการขยะปัจจุบัน

การจัดการขยะของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ มีค่าใช้จ่ายในการจัดการขยะประกอบด้วย ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าซ่อมบำรุงยานพาหนะ ค่าจ้างลูกจ้างประจำ ค่าจ้างลูกจ้างชั่วคราว มีค่าใช้จ่ายประมาณ 1,162,606 บาท/เดือน

จากสภาพการจัดการขยะของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ สรุปได้ว่า เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์มีภาระหน้าที่ในการจัดการขยะวันละกว่า 30 ตันต่อวัน โดยใช้วิธีฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล โรงคัดแยกขยะ ทำเป็นปุ๋ยหมักชีวภาพ โรงบำบัดสิ่งปฏิกูล รถยนต์เก็บขยะ ณ บ้านโคกน้ำเกลี้ยง ต.โพนทอง อ.เมือง จ.กาฬสินธุ์ และบ้านแก่งนาขาม ต.นาจารย์ อ.เมือง จ.กาฬสินธุ์ ส่วนด้านการรักษา

ความสะอาดถนน ตรอก ซอยและที่สาธารณะต่างๆ จะใช้พนักจ้างทั่วไป และจ้างเหมาชุมชนเป็นผู้เก็บกวาดและรักษาความสะอาดในชุมชน และให้ด้านการเก็บขนขยะนั้นใช้รถยนต์เป็นหลัก โดยแยกรับผิดชอบตามเขตต่างๆ

2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

" การมีส่วนร่วม " ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า "Participation" ผู้วิจัยหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนไว้อาทิ เช่น

สัมพันธ์ เตชะอธิก (2540 : 23) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเป็นการเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการบรรลุจุดม่งหมาย ของกลุ่มและทำให้เกิดความรับผิดชอบกับกลุ่ม โดยการกระทำผ่านกลุ่มเพื่อให้บรรลุถึง ความเปลี่ยนแปลงของการพัฒนา

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2541 : 10) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ริเริ่มในการพิจารณาการตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและการรับผิดชอบเรื่องต่าง ๆ อันมี ผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเอง เกิดจากความร่วมมือของประชาชนไม่ว่าจะเป็นบุคคล หรือกลุ่มคนที่เห็นห้องต้องกัน และเข้าร่วมรับผิดชอบเพื่อดำเนินการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ตนต้องการ

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2542 : 23) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ต้องมีกระบวนการ ที่ส่งเสริมให้ประชาชนระดับท้องถิ่น เข้ามารับบทบาท ในการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงอย่าง กว้างขวางโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคนและการวางแผนพัฒนาที่อยู่ภายใต้เงื่อนไข ข้อเท็จจริง และความต้องการของ ประชาชนเป็นสำคัญ

อมร นทสุต (2543 : 12) ได้ให้ความหมายคำว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง งานหรือกิจกรรมใดๆ ที่ประชาชนมีความเป็นเจ้าของและเป็นผู้บริหารจัดการด้วยตนเองเป็นสำคัญ และองค์ ประกอบที่สำคัญในการมีส่วนร่วมของประชาชน มีอยู่ 3 ประการ ได้แก่ องค์กรชุมชน กำลังคนและกองทุนต่างๆ

มงคล ชาวเรือ (2546 : 29) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนได้ร่วมค้นหาปัญหา และจัดลำดับความสำคัญของ ปัญหาด้วยตนเอง วิเคราะห์สาเหตุและที่มาของปัญหา เลือกวิธีการดำเนินการวางแผนและดำเนินการประเมินผล วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและปัจจัยที่มีส่วนทำให้เกิดความ สำเร็จและดำเนินการด้วยประชาชนเอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สยุมพร ลิ่มไทย (2548 : 18) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ได้เข้ามานิยามในการคิดริเริ่มการดำเนินโครงการ การเข้าร่วมกิจกรรมร่วมรับผิดชอบผลการดำเนินโครงการที่มีผลกระทบต่อประชาชนในชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนตามแนวทางการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมจะต้องเกิดจากความสมัครใจของประชาชนเอง

วรัทยา ธรรมกิตติภพ (2550 : 8) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปมี ส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน โดยร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมในการตรวจสอบและกระทำในสิ่งที่เห็นพ้องต้องกัน ตลอดจนร่วมพิจารณากำหนดความต้องการของ ประชาชนในท้องถิ่นของตน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาชุมชนและแก้ไขปัญหา ดังกล่าวให้ลุล่วงไป

อารดา พุ่มหิรัญ (2551 : 9) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการของความสัมพันธ์ ระหว่างประชาชนหรือกลุ่มของประชาชนกับหน่วยงานของรัฐ ด้วยเป้าหมายที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นหรือมีบทบาทมาร่วมรับผิดชอบต่อการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ด้วยความสมัครใจเพื่อพัฒนาชุมชน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่การคิดริเริ่ม กำหนดปัญหาและความต้องการ เลือกวิธีการ และการวางแผนปฏิบัติตามแผนประเมินผล วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคและร่วมกันรับผิดชอบ โดยมีหน่วยงานของรัฐมีบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุนชักนำและสร้าง โอกาสให้แก่ประชาชนเท่านั้น

อรทัย ก๊กผล (2551 : 33) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปร่วมกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ต้องอยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนจะต้องมีอิสระในทางความคิดมีความรู้ความสามารถในการกระทำและมีความเต็มใจที่จะเข้าไปเข้าร่วมกิจกรรมนั้นๆ โดยที่การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีลักษณะการเข้าร่วมอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นจนถึงที่สุด กล่าวคือ เริ่มตั้งแต่การเกิดจิตสำนึกในตนเองและถือเป็นภาระหน้าที่ของตน ร่วมคิดร่วมกันวางแผนร่วมดำเนินการ ร่วมกันติดตามประเมินผลร่วมรับผลประโยชน์

อมรรัตน์ ศิริกาญจนวงค์ (2551 : 7) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนเริ่มตั้งแต่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน จนถึงลงมือปฏิบัติตามแผนและการประเมินผลซึ่งจะต้องมีการปรึกษาหารือร่วมกัน เพื่อระบุปัญหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหาตลอดจนวิธีปฏิบัติที่เห็นว่าเป็นไปได้

ไคท์ (Keith. 1972 : 5) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วม หมายถึงการเกี่ยวข้องทางจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

เออวิน (Erwin. 1976 : 21) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเองร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ความรู้และความชำนาญ ร่วมกับการใช้วิทยากรที่เหมาะสมและสนับสนุนติดตามผลปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

สรุป การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินงานรับผลประโยชน์และประเมินผลของกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งในการพัฒนาชุมชน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ได้มีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

อนันต์ จันทร์โคตร (2541 : 147) กล่าวว่า สำหรับแนวคิดพื้นฐานของการมีส่วนร่วม (Concept of Participation) เกิดจากแนวคิดที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลส่วนบุคคลซึ่งบังเกิดพ้องต้องกันกลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนร่วม

2. ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสภาพการณ์ที่เป็นอยู่นั้นผลักดันให้มุ่งไปสู่การรวมกลุ่มวางแผนและลงมือกระทำร่วมกัน

3. การตกลงร่วมกันที่จะต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้เกิดความริเริ่มกระทำการที่ตอบสนองความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ ที่เกี่ยงข้องกับกิจกรรมนั้น

แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น การที่ประชาชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ล้วนแล้วเกิดขึ้นในชุมชนต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งเกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลส่วนบุคคลที่กลายเป็นความห่วงกังวลร่วมกัน และจากความเดือดร้อนหรือความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสภาพหรือสถานการณ์ที่เป็นอยู่ จึงทำให้เกิดการตัดสินใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา ที่เป็นอยู่ดีขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจเกิดจากความคิดอื่นๆ ด้วย เช่น

1. ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือสิ่งศักดิสิทธิ์หรือบุคคล
2. ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือ บุคคลที่มีบารมีหรือมีเกียรติยศตำแหน่ง
3. อำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจมากเหนือกว่า

สรุป การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ประชาชนต้องจะต้องเสียสละเวลา ที่จะมีส่วนร่วมโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายมากกว่าค่าตอบแทนที่จะได้รับ สามารถสื่อสาร รับรู้เรื่องราวและรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้ โดยมีปัจจัยหลายประการที่มีส่วนในการ กำหนดระดับการมีส่วนร่วม ซึ่งปัจจัยดังกล่าวล้วนแล้วส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนทั้งสิ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

2.3 ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

มีนักวิชาการได้กำหนดขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

โคเฮน และอัพฮอฟ (Cohen & Uphoff. 1977 : 55-56 อ้างถึงใน บัญชร แก้วส่อง. 2531 : 17) ได้จำแนกการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็น ระบบมากที่ชุด มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision - Making) ในกระบวนการของการ ตัดสินใจนั้น ประการแรกที่จะต้องกระทำก็คือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความ สำคัญต่อจากนั้นเลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้อง ดำเนินการไปเรื่อยๆ ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจปฏิบัติตามแผนที่ วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานโครงการนั้น จะได้มาจากคำถามที่ว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการใดบ้าง และ จะทำประโยชน์ได้โดยวิธีการใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานและประสานงานและการขอความช่วยเหลือเป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังจะต้องพิจารณาถึงการ กระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ในทางบวก และผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อ บุคคลและสังคมด้วย

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้น สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตุ คือ ความเห็น (View) ความชอบ (Preferences) และความหวัง (Expectation) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆ ได้

วินิตา สุทธิสมบูรณ์ (2541 : 100) พูดถึงขั้นตอนของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมมี 4 ขั้นตอน ด้วยกัน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของชุมชน
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของชุมชน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2541: 36-37) กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของชุมชนเป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญที่สุด เพราะถ้าประชาชนไม่สามารถเข้าใจปัญหาและสาเหตุของปัญหา ด้วยตนเอง กิจกรรมต่าง ๆ ที่จะตามมาก็ไรประโยชน์

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ขาดไม่ได้ หากประชาชนไม่เข้าร่วมในการวางแผน ประชาชนก็ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้เองโดยไม่มีผู้ช่วย

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน ตามความสามารถของประชาชนแต่ละคน โดยที่ใครมีทุนก็สามารถช่วยเหลือด้านเงินทุน หากใครไม่มีเงินทุนก็สามารถ ช่วยในด้านแรงงาน

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและการประเมินผล ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น คือ ประชาชนที่มีส่วนร่วมจะทราบข้อดีข้อเสียในการดำเนินงานของตน

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2549: 9-10) กล่าวถึง ประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาว่ามี 4 ขั้นตอนด้วยกัน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Participation in decision-making) คือ ขั้น เริ่มต้นของการมีส่วนร่วม โดยการกำหนดระดับของการมีส่วนร่วม วิธีการ ตัวบุคคล กิจกรรมที่จะดำเนินการ ซึ่งเป็นขั้นการร่วมตัดสินใจที่จะดำเนินโครงการ

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของชุมชน (Participation in impementation) คือ ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของชุมชน ร่วมแรงงาน ร่วมในการให้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น และเข้ามามีส่วนร่วมโดยเป็นกรรมการ ที่เกี่ยวข้องในโครงการ หรือร่วมในการบริหารและการประสานงาน

3. การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการพัฒนา (Participation in benefits) คือ ประชาชนได้รับประโยชน์จากการเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการพัฒนา เช่น โดยมีรายได้เพิ่มขึ้น มีเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ หรือการรับประโยชน์ทางด้านจิตใจ

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงาน (Participation in evaluation) คือ การประเมินด้านการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นไปอย่างสม่ำเสมอหรือไม่ และมีอำนาจมากน้อยเพียงใดในการเข้าไปมีส่วนร่วม รวมถึงการประเมินโครงการโดย ผ่านกระบวนการทางการเมืองหรือผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครสวรรค์
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สรุปได้ว่า ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละขั้นตอนมีความผูกพันสำคัญต่อการพัฒนาชุมชม ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาของประชาชนให้มีความเข้าใจ มีความรักต่อ ชุมชน มีความสามัคคี มีความร่วมมือกัน และร่วมรับผลประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนและสังคมสืบต่อไป

2.4 ผลดีของการมีส่วนร่วมของประชาชน

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2550 : 14 - 16) กล่าวถึงผลดีของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

1. ช่วยปรับปรุงคุณภาพของการตัดสินใจให้ดีขึ้น
2. ช่วยลดค่าใช้จ่ายและความล่าช้าในการปฏิบัติ
3. นำไปสู่การปฏิบัติได้ง่ายขึ้น
4. ส่งเสริมให้โครงการที่นำไปปฏิบัติมีความยั่งยืน
5. หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าอย่างรุนแรง
6. ความเสี่ยงลดลง
7. เป็นการพัฒนา "ประชาสังคม"

อรทัย ก๊กผล (2551 : 34 - 35) กล่าวถึง ผลดีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 13 ประการ คือ

1. เพิ่มคุณภาพในการตัดสินใจ ช่วยให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่ทำให้การตัดสินใจรอบคอบขึ้น

2. การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เมื่อการตัดสินใจนั้นได้รับการยอมรับจะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติ

3. การสร้างฉันทมติหรือฉันทานุมัติ ลดความขัดแย้งทางการเมืองและเกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ

4. การเพิ่มความง่ายในการนำไปปฏิบัติ สร้างให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

5. การมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นสามารถลดการเผชิญหน้าและความขัดแย้งที่รุนแรงได้

6. ช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเกิดมีความใกล้ชิดกับประชาชนและไวต่อความรู้สึกห่วงกังวลของประชาชนและเกิดความตระหนักในการตอบสนองต่อความกังวลของประชาชน

7. พัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของคนสาธารณชน ถือว่าเป็นการให้การศึกษาชุมชน เพื่อเรียนรู้กระบวนการตัดสินใจ และเป็นเวทีฝึกผู้นำชุมชน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

8. ช่วยทำให้ประชาชนสนใจประเด็นสาธารณะมากขึ้นเป็นการเพิ่มทุนทางสังคมและช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นสอดคล้องกับการปกครองตามหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

9. เกิดความรู้สึกร่วมและรู้สึกรักและแสดงความเป็นเจ้าของท้องถิ่นของตนเอง

10. มีประสบการณ์และคุ้นเคยในการใช้สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง

11. เห็นความสำคัญของตนเองและมีส่วนรับรู้ถึงปัญหา อุปสรรคและสามารถแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของตนเองได้

12. สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ตรงเป้าหมายมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่และการบริการที่ดีขึ้น

13. สามารถป้องกันการบริหารการจัดการของหน่วยงานของรัฐที่ไม่โปร่งใสไม่ถูกต้องและไม่เกิดประโยชน์ในท้องถิ่นได้

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ต้องให้ความร่วมมือในการศึกษา เข้าใจ ถึงที่มาของปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น รวมถึงความต้องการของประชาชนในชุมชน และร่วมคิดร่วมสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนา วางนโยบายหรือแผนงานในการตัดสินใจในการที่จะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ร่วมจัดร่วมตรวจสอบ ร่วมปรับปรุงแก้ไขระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพชุมชน การดำเนินการ การรับผลประโยชน์ และมีส่วนร่วมในการประเมิน ผลเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

3. แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล

3.1 ความหมายและลักษณะของธรรมาภิบาล

คำว่าการบริหารจักการที่ดีหรือ ธรรมาภิบาล หรือที่บางท่านเรียกว่าธรรมรัฐนั้นตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Good Governance ซึ่งได้มีการพูดถึงแนวคิดนี้เป็นครั้งแรกในแวดวงของหน่วยงานระหว่างประเทศที่มีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือในด้านกาพัฒนาประเทศนับแต่ปลายคริสต์ศักราชที่ 1980 เป็นต้นมา ภายหลังจากที่ได้มีการอภิปรายเกี่ยวกับผลของนโยบายการปรับโครงสร้างของธนาคารโลก ในช่วงนั้นได้มีการใช้คำว่า Good Governance อย่างกว้างๆในการกล่าวถึงธรรมชาติและรูปแบบของระบบการเมืองที่ครอบคลุมถึงความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติ (Accountability) และความโปร่งใส (Transparency) ในการตัดสินใจ นอกจากนี้ยังมักถูกนำไปเชื่อมโยงกับเงื่อนไขทางการเมืองเช่น ความเป็นประชาธิปไตย การส่งเสริมระบบที่มีพรรคการเมือง

หลายพรรค และการเลือกตั้งเสรี (Anje Kruiter ,1996 : 3 อ้างถึงในรัชยา ศานติยานนท์ และคนอื่นๆ, 2544 : 3)

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2542 : 18-34) ได้กล่าวถึง ความหมายของธรรมาภิบาลว่า ระบบโครงสร้างและกระบวนการต่างๆ ที่วางกฎเกณฑ์ความสัมพันธ์ให้เกิดความสมดุลขึ้นระหว่างภาคประชาสังคม ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคปัจเจกชนและครอบครัว ภาคต่างประเทศ เพื่อที่ภาคต่างๆ ของสังคมจะพัฒนาและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติสุข

ประมวล รุจนเสรี (2542 : 48) กล่าวถึงความหมายของธรรมาภิบาลว่า คือการปรับวิธีคิด วิธีบริหารราชการของประเทศไทยเสียใหม่ทั้งระบบ โดยการกำหนดเจตนารมณ์ของแผ่นดินขึ้นมาเพื่อทุกคน ทุกฝ่ายในประเทศจะร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันจัดการ ร่วมกันรับผิดชอบแก้ปัญหา พัฒนานำแผ่นดินไปสู่ความมั่นคง ความสงบ สันติสุข มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและก้าวไกล

อานันท์ ปันยารชุน (2542 : 26) กล่าวถึงความหมายของธรรมาภิบาลว่า ผลลัพธ์ของการจัดการ กิจกรรมซึ่งบุคคลและสถาบันทั่วไป ภาครัฐ และภาคเอกชน มีผลประโยชน์ร่วมกันได้กระทำลงไปในหลายทาง มีลักษณะเป็นขบวนการที่เกิดขึ้นต่อเนื่อง ซึ่งอาจนำไปสู่การผสมผสานผลประโยชน์ที่หลากหลาย และขัดแย้งได้

ธีรยุทธ บุญมี กล่าวถึงความหมายของธรรมาภิบาลว่า เป็นกระบวนความสัมพันธ์กันระหว่างภาครัฐ สังคม เอกชนและประชาชน ทำให้การบริหารราชการแผ่นดินมีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม โปร่งใสตรวจสอบได้ และมีความร่วมมือของฝ่ายที่เกี่ยวข้องซึ่งขบวนการอันนี้จะก่อให้เกิดความเป็นธรรม ความโปร่งใส ความยุติธรรม โดยเน้นการมีส่วนร่วม ในการที่จะสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทยนั้น ธีรยุทธ บุญมี เสนอให้มีการปฏิรูประบบ 4 ส่วน คือ ปฏิรูปภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคเศรษฐกิจ และปฏิรูปกฎหมายให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น และประชาชนต้องการให้มีการตรวจสอบโดยสื่อมวลชน และนักวิชาการ (ธีรยุทธ บุญมี 2541 อ้างถึงในบุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และบุญมี ลี้ , 2544 : 9)

นายแพทย์ ประเวศ วะสี กล่าวถึง ธรรมาภิบาลว่า หมายถึง การที่ประเทศมีพลังขับเคลื่อนที่ถูกต้องเป็นธรรม โดยการถักทอทางสังคมเพื่อสร้างพลังงานทางสังคม (Social Energy) เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาของประเทศชาติ ซึ่งธรรมาภิบาลประกอบด้วยภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคสังคมที่มีความถูกต้อง เป็นธรรม โดยรัฐและธุรกิจต้องมีความโปร่งใส มีความรับผิดชอบที่ถูกตรวจสอบได้และภาคสังคมที่เข้มแข็ง (ประเวศ วะสี, 2541 : 4 อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล, 2546 : 63)

ความหมายและลักษณะของธรรมาภิบาล ที่ได้กล่าวมาพอสรุปได้ คือ ขบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคทุกฝ่ายในสังคมทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ มีคุณธรรม มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ ร่วมรับผิดชอบในผลของการตัดสินใจ

ร่วมในการใช้สิทธิ์ของความเป็นเจ้าของที่จะปกป้องดูแลผลประโยชน์ของตนเองโดยผ่านกลไกที่เกี่ยวข้องในการบริหาร ซึ่งจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมพัฒนาที่ยั่งยืน มีความมั่นคงสงบสันติสุข

3.2 ความสำคัญของธรรมาภิบาล

ธรรมาภิบาล เป็นหลักเกณฑ์การปกครองบ้านเมือง ตามวิถีทางธรรมาธิปไตย เป็นการปกครองบ้านเมืองที่มีความเป็นธรรม มีกฎเกณฑ์ที่ดีในการบำรุงรักษาบ้านเมือง และสังคมให้มีการพัฒนาครอบคลุมทุกภาคส่วนของสังคม รวมทั้งมีการจัดระบบองค์กรและกลไกต่าง ๆ ในส่วนราชการ องค์การของรัฐ รัฐบาล การบริหารราชการส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น ตลอดจน องค์กรอิสระ (Independent Organization) องค์กรเอกชน กลุ่มชมรมและสมาคมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นนิติบุคคล ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม (Civil Society) ดังนั้น ธรรมาภิบาล จึงเป็นแนวทางในการจัดระเบียบ เพื่อให้สังคมของประเทศทั้งภาครัฐภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชนของทั้งประเทศสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข และตั้งอยู่ในความถูกต้องเป็นธรรม

หลักธรรมาภิบาล เป็นหลักการบริหารจัดการที่ดี เพราะมีการปรับวิธีคิด วิธีการบริหารราชการของประเทศไทยใหม่ทั้งระบบ โดยกำหนดเจตนารมณ์ของแผ่นดินขึ้นมาเพื่อทุกคนทุกฝ่ายในประเทศร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันจัดการ ร่วมกันรับผิดชอบ แก้ปัญหา พัฒนานำพาแผ่นดินนี้ไปสู่ความมั่นคง ความสงบ-สันติสุข มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและก้าวไกลดังพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชที่ว่า "เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม" หลักธรรมาภิบาล จึงตั้งอยู่บนรากฐานของความถูกต้อง ดีงาม มั่นคง หรือธรรมาธิปไตย ที่มุ่งให้ประชาชน สังคมระดับจังหวัด อำเภอ ตำบลหมู่บ้าน ชุมชนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการคิด การบริหารจัดการ การบริหารในทุกระดับ ปรับวัฒนธรรมขององค์การภาครัฐใหม่ เพราะระบบราชการที่แข็งตัวเกินไป ทำให้ไม่มีประสิทธิภาพและขาดความชอบธรรม กฎเกณฑ์เข้มงวด ช่องทางการสื่อสารขาดตอน รัฐไม่สามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ได้ถูกต้อง ทำให้เกิดความขัดแย้ง ช่วงชิงอำนาจและความล้มเหลวของระบบราชการและรัฐบาล จึงทำให้ความคิดเกี่ยวกับ Government เปลี่ยนไปกลับกลายมาเป็น Governanceที่ทุกภาคส่วนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมกล่าวคือ

2.1 ภาครัฐ ต้องมีการปฏิรูปบทบาทหน้าที่ โครงสร้างและกระบวนการทำงานของหน่วยงาน/กลไกการบริหาร ให้สามารถบริหารทรัพยากรของสังคมอย่างโปร่งใส ซื่อตรง เป็นธรรม มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีสมรรถนะสูงในการนำบริการของรัฐที่มีคุณภาพไปสู่ประชาชนโดยจะต้องมีการเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยม และวิธีทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ให้ทำงานโดยยึดถือประชาชนเป็นศูนย์กลาง และสามารถร่วมทำงานกับภาคประชาชนและภาคเอกชนได้อย่างราบรื่นเป็นมิตร

2.2 ภาคธุรกิจเอกชน ต้องมีการปฏิรูปและกำหนดกติกาในหน่วยงานของภาคธุรกิจเอกชน เช่นบรรษัท บริษัท ห้างหุ้นส่วนฯ ให้มีกติกาการทำงานที่โปร่งใส ซื่อตรง เป็นธรรมต่อลูกค้า

ความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้นและต่อสังคม รวมทั้งมีระบบติดตามตรวจสอบการให้บริการที่มีมาตรฐานเทียบเท่าระดับสากล และร่วมทำงานกับภาครัฐและภาคประชาชนได้อย่างราบรื่น เป็นมิตรและมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

2.3 ภาคประชาชน ต้องสร้างความตระหนักหรือสำนึกตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคลถึงระดับกลุ่มประชาสังคม ในเรื่องของสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่อตนเองและสาธารณะทั้งในทางเศรษฐกิจสังคม และการเมือง เพื่อเป็นพลังของประเทศที่มีคุณภาพ มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการของการสร้างกลไกการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี หรือธรรมรัฐให้เกิดขึ้นและทำนุบำรุงรักษาให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นต่อไป

3.3 องค์ประกอบของธรรมาภิบาล

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2542 : 32-33) กล่าวว่า กระบวนการที่เป็นหัวใจของธรรมาภิบาลนั้นมี 3 ส่วน ที่ต้องเชื่อมโยงกันก็ คือ

1. การมีส่วนร่วมของทุกภาคในการบริหารจัดการสังคม (Participation)

2. ความโปร่งใสของกระบวนการตัดสินใจ (Transparency) ซึ่งทำให้การทุจริตและบิดเบือน ผลประโยชนของภาคอื่นๆไปเป็นการกระทำของตนกระทำได้ยาก หรือไมได

3. ความรับผิดชอบที่ต้องตอบคำถาม (Accountability) และถูกวิจารณ์ได้ รวมทั้งความ รับผิดชอบในผลการตัดสินใจ

สุดจิต นิมิตรกุล (2543 : 13-24) กล่าวว่า องค์ประกอบของธรรมาภิบาลที่เสนอโดย กระทรวงมหาดไทยซึ่งจะเน้นไปทางด้านการบริหาร การปกครอง การพัฒนา และการกระจายอำนาจ ซึ่งเป็นสายงานที่กระทรวงมหาดไทยรับผิดชอบโดยตรงว่าองค์ประกอบในการเสริมสร้างการบริหาร กิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีของกระทรวงมหาดไทย มี 11 องค์ประกอบ คือ การมีส่วนร่วม ความยั่งยืน สิ่งที่ชอบธรรม ความโปร่งใส ความเป็นธรรม และความเสมอภาค ความรู และทักษะของเจ้าหน้าที่ ความเสมอภาคทางเพศ ความอดทนอดกลั้น หลักนิติธรรม ความรับผิดชอบ และการเป็นผู้กำกับดูแล

1. การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นการมีส่วนร่วมของทั้งประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐในการบริหารงาน เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มและพลังการทำงานที่สอดประสานกัน เพื่อบรรลุเป้าหมาย ในการให้บริการประชาชน

2. ความยั่งยืน (Sustainability) มีการบริหารงานที่อยู่บนหลักของความสมดุลทั้งในเมืองและชนบท ระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ

3. ประชาชนมีความรูสึกว่าเป็นสิ่งที่ชอบธรรม (Legitimacy) ให้การยอมรับ (Acceptance) การดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานสอดคลองกับความต้องการของประชาชน

ประชาชนพร้อมที่จะยอมสูญเสียประโยชน์ส่วนตนไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวมที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน

4. มีความโปร่งใส (Transparency) ขอมูลต่างๆ ตองตรงกับข้อเท็จจริงของการดำเนินการและสามารถสอบได้ มีการดำเนินการที่เปิดเผยชัดเจน และเป็นไปตามที่กำหนดไว้

5. ส่งเสริมความเป็นธรรม (Equity) และความเสมอภาค (Equality) มีการกระจายการพัฒนา อย่างทั่วถึงเท่าเทียมกัน ไมมีการเลือกปฏิบัติ และมีระบบการรับเรื่องราวร้องทุกข์ที่ชัดเจน

6. มีความสามารถที่จะพัฒนาทรัพยากรและวิธีการบริหารกิจการและสังคมที่ดี เจ้าหน้าที่ ของทุกหน่วยงานจะต้องไดรับการพัฒนาความรูและทักษะเพื่อให้สามารถนำไปปรับใช้กับการทำงานได้และมีการกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจนเพื่อให้ทุกหน่วยงานยึดถือเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน

7. ส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ (Promoting gender balance) เปิดโอกาสให้สตรีทั้งในเมืองและชนบทเขามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคมในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ เขามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นมากขึ้น

8. การอดทนอดกลั้น (Tolerance) และการยอมรับ (Acceptance) ต่อทัศนะที่หลากหลาย (Diverse perspectives) รวมทั้งต้องยุติข้อขัดแย้งด้วยเหตุผล หาจุดร่วมที่ทุกฝ่ายยอมรับร่วมกันได

9. การดำเนินการตามหลักนิติธรรม (Operating by rule of law) พัฒนา ปรับปรุงแกไข เพิ่มเติมกฎหมายให้มีความทันสมัยและเป็นธรรม

10. ความรับผิดชอบ (Accountability) เจ้าหน้าที่จะต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชน ความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติงาน จะเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการประเมินความสำเร็จของ หน่วยงานและเจ้าหน้าที่

11. การเป็นผู้กำกับดูแล (Regulator) แทนการควบคุม โอนงานบางอย่างไปให้องค์กรท้องถิ่น ซึ่งใกล้ชิดกับประชาชนที่สุด หรืองานบางอย่างก็ต้องแปรรูปให้เอกชนดำเนินการแทน

บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และ บุญมี ลี้ (2544 : 17-18) กล่าวถึง หลักธรรมาภิบาลของสำนักงาน ขาราชการพลเรือน ซึ่งเป็นผลจากการประชุมประจำระหว่างส่วนราชการกับสำนักงาน ก.พ. เมื่อ วันที่ 23 ธันวาคม 2542 วาประกอบด้วยหลักการสำคัญ 6 ประการคือ หลักนิติธรรม ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความคุ้มค่า การมีส่วนร่วม และหลักคุณธรรม โดยองค์ประกอบของสำนักงาน ก.พ. เน้นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล และการให้บริการของรัฐ ซึ่งพอสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. หลักนิติธรรม ได้แก่ กฎหมาย และกฎเกณฑ์ต่างๆ มีความเป็นธรรม มีการปฏิรูปกฎหมาย อย่างสม่ำเสมอ การดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็ว

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

โปร่งใส และ ตรวจสอบได้ และได้รับการยอมรับจากประชาชน ประชาชนตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพ หน้าที่ของ ตนเอง เขาใจกฎเกณฑ์ต่างๆ และมีส่วนร่วมในกรณีต่างๆ

2. หลักคุณธรรม ได้แก่ การร้องเรียน หรือร้องทุกข์ในการดำเนินการในเรื่องต่างๆ ทั้งในและนอกองค์กรลดลง คุณภาพชีวิตของคนในสังคมดีขึ้น มีการบริการจัดการและใช้ทรัพยากรในชาติ อย่างเกิดประโยชนสูงสุด สังคมมีเสถียรภาพอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและมีระเบียบวินัย

3. หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสำรวจความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการของรัฐและเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ จำนวนเรื่องกล่าวหา รองเรียนหรือสอบสวนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เกณฑ์ในการใช้ ดุลพินิจของส่วนราชการมีความชัดเจนเป็นที่ยอมรับ ส่วนราชการมีตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรม และเปิดเผยต่อสาธารณะ

4. หลักการมีส่วนร่วม ได้แก่ ความสัมฤทธิผลของโครงการต่างๆ รวมถึงการประหยัด งบประมาณ ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้ได้รับผลกระทบ จำนวนผู้เข้าร่วมแสดงความ คิดเห็นหรือจำนวนข้อเสนอแนะ หรือข้อคิดเห็นของประชาชนในการดำเนินการเรื่องต่างๆ รวมถึง คุณภาพของการเขามามีส่วนร่วม

5. หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การได้รับการยอมรับ และความพอใจจากผู้รับบริการและผู้ที่ เกี่ยวข้อง การบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ กำหนดไว้ของงานที่ปฏิบัติ คุณภาพของงานทั้งด้าน ปริมาณความถูกต้องครบถ้วน รวมทั้งจำนวนความผิดพลาดที่ไดขึ้นจากการปฏิบัติงาน และจำนวน การร้องเรียนหรือการกล่าวหาที่ไดรับ

6. หลักความคุ้มค่า ได้แก่ ความพึงพอใจของผู้รับบริการ ความมีประสิทธิภาพและความมีประสิทธิผล ทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ

รัชนา ศานติยานนท และ คนอื่นๆ (2544 : 7-8) กล่าวว่า องค์ประกอบของธรรมาภิบาล ที่มักมีผู้เอ่ยถึงบ่อยๆ มีดังนี้

1. การรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติ (Accountability) อาจกล่าวได้ว่า การรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติ เป็นองค์ประกอบที่ได้รับการเอ่ยถึงบ่อยที่สุด เนื่องจากแนวคิดของธรรมาภิบาลในปัจจุบันมีที่มาจากความต้องการลดการคอรัปชั่นของรัฐบาล โดยการรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติ หมายถึง ความสัมพันธที่ขึ้นอยู่กับพันธะผูกพันที่จะต้องแสดงให้เห็นและรับผิดชอบในการกระทำที่มีความ คาดหวังอย่างเห็นพ้องต้องกัน ในการบริหารรัฐกิจไดมีแรงกดดันให้นำหลักการรับผิดชอบ ต่อผลการปฏิบัติ มาใช้ในการบริหารจัดการด้วยเหตุผลหลายประการดังนี้

1.1 การเรียกร้องให้มีการเน้นการบริหารที่เน้นผลลัพธ และการปฏิบัติงานในภาครัฐบาล

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม MAHASARAKHAM UNIVERSITY

1.2 การเรียกร้องให้หน่วยงานรัฐบาลมีความยืดหยุ่นและความเป็นอิสระมากขึ้น

1.3 การให้ความสำคัญกับความโปร่งใส่ในฐานะที่เป็นลักษณะสำคัญของการรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติโดยในการจัดการให้เกิดการรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติที่สัมฤทธิ์นั้นจำเป็นต้องมีการกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบที่ชัดเจนความคาดหวังเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ความสมดุลระหว่างความคาดหวังและขีดความสามารถของผู้ปฏิบัติ การรายงานที่มีความน่าเชื่อถือและการประเมินและการปรับที่สมเหตุสมผล

2. ความโปร่งใส (Transparency) ความโปร่งใสเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะทำให้เกิดความ รับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติ ความโปร่งใสหมายรวมถึงการมีระบบสารสนเทศที่ดี และการเปิดเผย และเผยแพรสารสนเทศดังกล่าวไปยังบุคคลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในการตัดสินใจรับผิดชอบ ในการประเมินผลการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตามเกณฑ์

3. การมีส่วนร่วม (Participation) การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจในด้านต่างๆ การมีส่วนร่วมทำให้รัฐบาลไดรับข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับความต้องการ และการให้ความสำคัญในเรื่องต่างๆของประชาชน ชุมชน หรือหน่วยงานต่างๆ รัฐบาลที่ให้ ความสำคัญกับประชาชนจะสามารถตัดสินใจได้ดีกว่าและไดรับการยอมรับมากกว่า อีกทั้ง ได้กล่าว ถึงระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ว่า ได้ระบุถึงหลักธรรมาภิบาล ว่าควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 6 ประการ ได้แก่

3.1 หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎขอบังคับต่างๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม และสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย กฎข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตาม อำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

3.2 หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยรณรงค์ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ ยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวอย่างแก่สังคมและส่งเสริมให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพรอม กันเพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริต จนเป็นนิสัยประจำชาติ

3.3 หลักความโปร่งใส ไดแก การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติโดยปรับปรุงกลไกการทำงานของทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เขาใจง่าย ประชาชนเขาถึงขอมูลข่าวสารได้สะดวก และมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้

3.4 หลักการมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจในปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าด้วยการแจ้งความเห็น

3.5 หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบ ต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้น ในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

3.6 หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชนสูงสุดแกสวนรวม โดยรณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัด ใช้ของอย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์ สินค้าและบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก และรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ ยั่งยืน

การไตสวน การประชาพิจารณา การแสดงประชามติหรืออื่นๆ จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบหลักของธรรมาภิบาลที่เสนอโดยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี เน้นการกำหนดเป็นกรอบแนวทางให้แก่หน่วยงานราชการเพื่อถือปฏิบัติ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะยึดองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลที่ได้กำหนดไว้ตามระเบียบ สำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ 2542 เป็นสำคัญ

จากการศึกษาแนวคิดดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาล ที่สำคัญ 6 ประการดังนี้

1. หลักนิติธรรม คือ การตรากฎหมาย กฎ ระเบียบข้อบังคับและกติกาต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม ตลอดจนเป็นที่ยอมรับของสังคมและสมาชิก โดยมีการยินยอมพร้อมใจและถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม กล่าวโดยสรุป คือ สถาปนาการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่กระทำกันตามอำเภอใจหรืออำนาจของบุคคล

2. หลักคุณธรรม คือ การยึดถือและเชื่อมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยการรณรงค์เพื่อสร้างค่านิยมที่ดีงามให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรหรือสมาชิกของสังคมถือปฏิบัติ ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริตความเสียสละ ความอดทนขยันหมั่นเพียร ความมีระเบียบวินัย เป็นต้น

3. หลักความโปร่งใส คือ การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา และสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้โดยการปรับปรุงระบบและกลไกการทำงานขององค์กรให้มีความโปร่งใสมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารหรือเปิดให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก ตลอดจนมีระบบหรือกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพซึ่งจะเป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และช่วยให้การทำงานของภาครัฐและภาคเอกชนปลอดจากการทุจริตคอรัปชั่น

4. หลักความมีส่วนร่วม คือ การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจสำคัญ ๆ ของสังคม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ การแจ้งความเห็น การไต่สวน สาธารณะ การประชาพิจารณ์การแสดง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ประชามติ หรืออื่น ๆ และขจัดการผูกขาดทั้งโดยภาครัฐหรือโดยภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความสามัคคีและความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน

5. หลักความรับผิดชอบ ผู้บริหาร ตลอดจนคณะข้าราชการ ทั้งฝ่ายการเมืองและข้าราชการประจำ ต้องตั้งใจปฏิบัติภารกิจตามหน้าที่อย่างดียิ่ง โดยมุ่งให้บริการแก่ผู้มารับบริการ เพื่ออำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีความรับผิดชอบต่อความบกพร่องในหน้าที่การงานที่ตนรับผิดชอบอยู่ และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขได้ทันท่วงที

6. หลักความคุ้มค่า ผู้บริหาร ต้องตระหนักว่ามีทรัพยากรค่อนข้างจำกัด ดังนั้นในการบริหารจัดการจำเป็นจะต้องยึดหลักความประหยัดและความคุ้มค่า ซึ่งจำเป็นจะต้องตั้งจุดมุ่งหมายไปที่ผู้รับบริการหรือประชาชนโดยส่วนรวม

3.4 แนวทางการสร้างธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นในประเทศไทยมีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ซึ่งการจัดระเบียบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ในปัจจุบันมีอยู่ 2 ระบบ คือ (1) ระบบทั่วไปที่ใช้แก่ท้องถิ่นทั่วไป ในปัจจุบันมีอยู่ 3 รูปแบบ คือ องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล และองค์การบริหารส่วนจังหวัด (2) ระบบพิเศษ ที่ใช้เฉพาะท้องถิ่นบางแห่ง ปัจจุบันมีอยู่ 2 รูปแบบ คือ กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา ซึ่งเจตนารมณ์ของการปกครองท้องถิ่นอยู่บนพื้นฐานแนวความคิดเพื่อพัฒนาระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยเฉพาะความต้องการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบชุมชนตนเองและเท่ากับเป็นการเพิ่มความสามารถและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารการบริการสาธารณะให้ทั่วถึงและตรงกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นตามความจำเป็นในแต่ละท้องถิ่น

หน่วยงาน องค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริหารงานให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้และส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตามหลักธรรมาภิบาล เช่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และ สถาบันพระปกเกล้า ได้มีมาตรการ กลไกเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีการให้รางวัลแก่ท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารงานตามหลักความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ กำกับ ดูแลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีการดำเนินการตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 ที่กำหนดไว้ในมาตรา 52 ที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

1) การจัดหลักสูตรการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีสำหรับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2) การจัดทำโครงการประเมินผลและมอบรางวัลให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดีเป็นประจำทุกปี

3) การนำระบบอิเลคทรอนิคส์ (E-auction) การโอนเงินเข้าบัญชีผู้รับจ้างโดยตรง (E- banking)

4) การวางแผนระยะยาวเพื่อปลูกจิตสำนึกให้แก่นักเรียนในสถานศึกษา ที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (Participation) ในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นโดยนำความต้องการจากเวทีประชาคมมาบรรจุไว้ในแผน การให้ประชาชนเข้าร่วมรับฟังการพิจารณางบประมาณของสภาท้องถิ่น การตั้งตัวแทนประชาคมเป็นกรรมการจัดซื้อจัดจ้าง การคัดเลือกผู้แทนประชาคมเป็นคณะดำเนินงานหอกระจายข่าว การประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดตั้งศูนย์ดำรงธรรมในท้องถิ่นเพื่อรับข้อร้องเรียนจากประชาชน และการมอบหมายให้ท้องถิ่นจังหวัดเป็นผู้นิเทศงานในเรื่องการบริหารงานด้วยความมีประสิทธิภาพและโปร่งใสอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง เป็นต้น

การสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือ ธรรมาภิบาล ให้เกิดขึ้นในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก็คือบริหารกิจการสาธารณะที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อประชาชนผู้รับบริการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งจะยังคงให้มีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีเป็นหลักปฏิบัติ ซึ่งส่งผลต่อการสร้างภาพลักษณ์อันดีงามขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง จนทำให้ประชาชนมีความยอมรับนับถือ และสามารถเชื่อมั่นได้ว่า ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามาทำหน้าที่บริหารท้องถิ่น มีความตั้งใจเข้ามาบริหารงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนอย่างแท้จริง ไม่ใช่เข้ามาเพื่อตักตวงผลประโยชน์เพื่อตนเองและพวกพ้อง

การสร้างธรรมาภิบาล คือ การสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารงานตามหลักธรามาภิบาล เช่น หลักความโปร่งใสและหลักการมีส่วนร่วม เป็นต้น นอกจากนั้นองค์ประกอบอีกอย่างหนึ่งที่สำคัญคือระบบการควบคุมภายในที่ดี มีการวางระบบไว้อย่างประสิทธิผลและประสิทธิภาพและ เป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องพิจารณาดำเนินการเสริมสร้างระบบที่ดี สร้างสภาพแวดล้อมภายในที่ดี และพัฒนาบุคลากรให้มีคุณธรรม จริยธรรมอย่างแท้จริง เสริมสร้างและพัฒนาทักษะอย่างเพียงพอในการปฏิบัติงานให้แก่พนักงาน เช่น การสนับสนุนในการฝึกอบรมให้มีความรู้ความเข้าใจและความชำนาญในงานที่จะต้องปฏิบัติอย่างถูกต้อง การกำหนดวัตถุประสงค์ของการควบคุมภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรใช้แบบผสมผสาน คือ เน้นทั้งการบริหารที่มี

ความโปร่งใส การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนผู้รับบริการมากที่สุด

แนวทางการสร้างธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และองค์กรท้องถิ่น เช่น การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนทราบอย่างสะดวกและทั่วถึง การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของ อปท. การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของ อปท. การจัดทำบริการสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

4. แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อม

4.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.1.1 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

มีสาระสำคัญครอบคลุมในเรื่องการควบคุมมลพิษ กากับ ดูแลการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของประเทศ รวมทั้งได้ให้ความสำคัญแก่ภาคเอกชน ทั้งภาคธุรกิจอุตสาหกรรม ผู้ประกอบการ ในด้านมาตรการส่งเสริมเพื่อให้ภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการควบคุมและป้องกันแก้ไขปัญหามลพิษ โดยเฉพาะสาระสำคัญอีกประการหนึ่งของพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ การมีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิประชาชนและกำหนดให้ประชาชนมีโอกาสเข้ามีส่วนร่วมหรือ แสดงบทบาทเท่าเทียมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังเปิดโอกาส ให้องค์กรเอกชนที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายไทยหรือกฎหมายต่างประเทศ ที่มีกิจกรรมเกี่ยวข้องโดยตรงกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมหรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และมิได้มีวัตถุประสงค์ในทางการเมืองหรือมุ่งค้ากาไรจากการประกอบกิจกรรมดังกล่าว ซึ่งองค์กรเอกชนที่จดทะเบียนแล้ว อาจได้รับการช่วยเหลือหรือได้รับการสนับสนุนจากทางราชการในเรื่องต่าง ๆ โดยมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังต่อไปนี้

มาตรา 4 “เจ้าพนักงานท้องถิ่น” หมายความว่า (1) นายกเทศมนตรี สำหรับในเขตเทศบาล (6) หัวหน้าผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนทิ้งถิ่นอย่างอื่น นอกเหนือจาก (1) ถึง (5) ข้างต้นที่ได้รับการประกาศกำหนดให้เป็นราชการส่วนท้องถิ่นตามกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการนั้น สำหรับ ในเขตราชการส่วนท้องถิ่นนั้น” (กรมควบคุมมลพิษ, 2546 : 20)

มาตรา 6 เพื่อประโยชน์ในการร่วมกันส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชาติ บุคคลอาจมีสิทธิและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) การได้รับทราบข้อมูล และข่าวสารจากทางราชการ ในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เว้นแต่ข้อมูลหรือข่าวสาร ที่ทางราชการ ถือว่าเป็นความลับ

เกี่ยวข้องกับการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ หรือเป็นความลับเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคลสิทธิในทรัพย์สิน หรือสิทธิในทางการค้า หรือกิจกรรมของบุคคลใดที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

(2) การได้รับชดใช้ค่าเสียหายหรือค่าทดแทนจากรัฐ ในกรณีที่ได้รับความเสียหายจาก ภยันตรายที่เกิดจากการแพร่กระจายของมลพิษหรือภาวะมลพิษ อันมีสาเหตุมาจากกิจการหรือโครงการใดที่ริเริ่ม สนับสนุนหรือดาเนินการโดยส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ

(3) การร้องเรียนกล่าวโทษผู้กระทาผิดต่อเจ้าพนักงานในกรณีที่ได้พบเห็นการกระทาใด ๆ อันเป็นการละเมิด หรือฝ่าฝืนกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษหรือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

(4) การให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

(5) การปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยเคร่งครัด ทั้งนี้ ตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายว่าด้วยการนั้นบัญญัติไว้

มาตรา 7 เพื่อเป็นการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้องค์กรเอกชนซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายไทย หรือกฎหมายต่างประเทศที่มีกิจกรรมเกี่ยวข้องโดยตรงกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม หรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และมิได้มีวัตถุประสงค์ในทางการเมือง หรือมุ่งค้าหากาไรจากการประกอบกิจกรรมดังกล่าว มีสิทธิขอจดทะเบียนเป็นองค์กรเอกชน ด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ต่อกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 8 องค์กรเอกชนที่ได้จดทะเบียนตามมาตรา 7 แล้ว อาจได้รับการช่วยเหลือหรือได้รับการสนับสนุนจากทางราชการในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) การจัดให้มีอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

(2) การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลหรือข่าวสาร เพื่อสร้างจิตสานึกของสาธารณชนที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

(3) การช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่นั้น

(4) การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และเสนอแนะความคิดเห็นต่อรัฐบาลหรือส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

(5) การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน ผู้ได้รับอันตราย หรือความเสียหายจากภาวะมลพิษ อันเกิดจากการรั่วไหล หรือแพร่กระจายของมลพิษ รวมทั้งเป็นผู้แทนในคดีที่มีการฟ้องร้องต่อศาลเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายให้แก่ผู้ที่ได้รับอันตรายหรือเสียหายนั้นด้วย

ในกรณีที่องค์กรเอกชนที่ได้จดทะเบียนประสบปัญหาหรืออุปสรรคในการดาเนินกิจการตามวรรคหนึ่ง และร้องขอให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติช่วยเหลือให้นายกรัฐมนตรีโดยคาแนะนาของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีอำนาจสั่งให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสม หรือสั่งให้ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องดาเนินการช่วยเหลือหรืออานวยความสะดวกต่อไป

คณะกรรมการกองทุนโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติอาจพิจารณาจัดสรรเงินทุนอุดหนุน หรือเงินกู้ให้แก่องค์กรเอกชนที่ได้จดทะเบียนแล้ว เพื่อสนับสนุนกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งได้ตามที่เห็นสมควร

องค์กรเอกชนที่ได้จดทะเบียนแล้วอาจเสนอชื่อผู้แทนภาคเอกชน เพื่อให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาแต่งตั้งเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้

การปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยเคร่งครัด ในกรณีที่องค์กรเอกชนใดที่ได้จดทะเบียนแล้วดาเนินกิจการโดยก่อความวุ่นวายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือไม่เหมาะสม ให้รัฐมนตรีมีอานาจสั่งเพิกถอนการจดทะเบียนขององค์กรเอกชนนั้นได้

มาตรา 60 “เพื่อประโยชน์ในการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ในระดับจังหวัดตามมาตร 37 ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นในท้องที่ที่ได้ประกาศกำหนดให้เป็นเขตควบคุมมลพิษตามมาตรา 59 จัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษนั้น เสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อรวมไว้ในแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด.....”

มาตรา 73 “ห้ามมิให้ผู้ใดรับจ้างเป็นผู้ควบคุมหรือรับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสียเว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นการขอและการออกใบอนุญาต คุณสมบัติของผู้ขอรับใบอนุญาต การควบคุมการปฏิบัติงานของผู้ได้รับอนุญาต การต่ออายุใบอนุญาต การออกใบแทนใบอนุญาต การสั่งพัก และการเพิกถอนการอนุญาต และการเสียค่าธรรมเนียมการขอและการออกใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวงให้ถือว่าผู้ได้รับใบอนุญาตให้เป็นผู้รับจ้างให้บริการเป็นผู้รับใบอนุญาตให้เป็นผู้ควบคุมด้วย ในการรับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสียผู้รับจ้างให้บริการตามวรรคหนึ่งจะเรียกเก็บค่าบริการเกินกว่าอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวงมิได้”

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

มาตรา 74 “ในเขตควบคุมมลพิษใดหรือในเขตพื้นที่ใดที่ทางราชการยังมิได้จัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียรวมหรือระบบกำจัดของเสียรวม แต่มีผู้ได้รับใบอนุญาตรับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสีย หรือกำจัดของเสียอยู่ในเขตควบคุมมลพิษหรือเขตท้องที่นั้น ให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษตามมาตรา 71 และมาตรา 72 จัดส่งน้ำเสียหรือของเสียจากแหล่งกำเนิดของตนไปให้ ผู้รับจ้างให้บริการทำการบำบัดหรือกำจัดตามหลักเกณฑ์ วิธีและเงื่อนไขที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นกำหนดโดยคำแนะนำของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ”

มาตรา 75 “ในเขตควบคุมมลพิษใด หรือเขตท้องที่ใด ที่ทางราชการยังมิได้จัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียรวมหรือระบบกำจัดของเสียรวม และไม่มีผู้ได้รับใบอนุญาตรับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสียอยู่ในเขตควบคุมมลพิษหรือเขตท้องที่นั้น เจ้าพนักงานท้องถิ่นโดยคำแนะนำของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ อาจกำหนดวิธีการชั่วคราวสำหรับการบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสียซึ่งเกิดจากแหล่งกำเนิดมลพิษตามมาตรา 71 และมาตรา 72 ได้ตามที่จำเป็น จนกว่าจะได้มีการก่อสร้าง ติดตั้งและเปิดดำเนินงานระบบบำบัดน้ำเสียรวมหรือระบบกำจัดของเสียรวม ในเขตควบคุมมลพิษหรือเขตพื้นที่นั้น.....”

มาตรา 77 “ให้ส่วนราชการหรือราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้จัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียรวมหรือระบบกำจัดของเสียรวม โดยใช้เงินงบประมาณแผ่นดิน หรือเงินรายได้ของราชการส่วนที่งถิ่นและเงินกองทุนตามพระราชบัญญัตินี้ มีหน้าที่ดำเนินงานและควบคุมการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสียรวม หรือระบบกำจัดของเสียรวมที่ส่วนราชการนั้นหรือราชการส่วนท้องถิ่นนั้นจัดให้มีขึ้น.....”

มาตรา 80 “เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งมลพิษ ซึ่งมีระบบบำบัดอากาศเสีย อุปกรณ์หรือเครื่องสำหรับควบคุมการปล่อยทิ้งอากาศเสียหรือมลพิษอื่น ระบบบำบัดน้ำเสียหรือระบบกำจัดของเสียตามมาตรา 68 หรือมาตรา 70 เป็นของตนเอง มีหน้าที่ต้องเก็บสถิติและข้อมูลแสดงผลการทำงานของระบบหรืออุปกรณ์และเครื่องมือดังกล่าวในแต่ละวัน และจัดทำบันทึกรายละเอียดเป็นหลักฐานไว้ ณ สถานที่ตั้งแหล่งกำเนิดมลพิษนั้น และจะต้องจัดทำรายงานสรุปผล การทำงานของระบบหรืออุปกรณ์ หรือเครื่องมือดังกล่าวเสนอต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นแห่งท้องที่แหล่งกำเนิดมลพิษนั้นตั้งอยู่อย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง.....”

มาตรา 88 “ในเขตควบคุมมลพิษหรือเขตท้องที่ใดซึ่งได้จัดให้มีการก่อสร้างและดำเนินการระบบบำบัดน้ำเสียรวมหรือระบบกำจัดของเสียรวมของทางราชการ โดยเงินงบประมาณแผ่นดินหรือเงินรายได้ของราชการส่วนท้องถิ่น และเงินกองทุนซึ่งจัดสรรตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว ให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติโดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมมลพิษ พิจารณากำหนดอัตราค่าบริการที่จะประกาศใช้ในแต่ละเขตควบคุมมลพิษหรือเขตท้องที่ที่เป็นที่ตั้งของระบบ

บำบัดน้ำเสียรวมหรือระบบกำจัดของเสียรวมดังกล่าว การกำหนดอัตราค่าบริการตามวรรคหนึ่งให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา"

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ 2535 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิ่งแวดล้อมโดยตรง ได้กำหนดขอบเขตของสิทธิและอำนาจหน้าที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ ดังนี้

1. สามารถกู้เงินกองทุนสิ่งแวดล้อม เพื่อจัดให้มีระบบบำบัดอากาศเสียหรือน้ำเสีย ระบบกำจัดของเสีย หรืออุปกรณ์อื่นใดสำหรับใช้เฉพาะกิจกรรมเหล่านั้น หากท้องถิ่นยังไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียและกำจัดของเสียรวม สามารถทำการกำหนดเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการส่งน้ำเสียหรือของเสียจากแหล่งกำเนิดไปให้ผู้รับจ้างให้บริการทำการบำบัดหรือกำจัด รวมทั้งกำหนดวิธีการชั่วคราว สำหรับบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสีย (โดยคำแนะนำจากเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ ซึ่งเป็นผู้ที่รัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษตามพระราชบัญญัตินี้)

2. ให้อำนาจท้องถิ่นกำหนดเขตควบคุมมลพิษ และกรณีท้องถิ่นที่ได้ประกาศกำหนดให้เป็นเขตควบคุมมลพิษ ให้จัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษในเขตท้องถิ่นตามแนวทางที่กำหนดไว้เสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อรวบรวมไว้เป็นส่วนหนึ่งของแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด

3. ในกรณีมีแหล่งน้ำกำเนิดมลพิษตั้งอยู่ในท้องถิ่น ให้รวบรวมรายงานสรุปผลการทำงานของระบบควบคุมและบำบัดอากาศเสียหรือมลพิษ ระบบบำบัดน้ำเสีย หรือระบบกำจัดกากของเสีย ซึ่งเจ้าของแหล่งกำเนิดมลพิษจัดทำขึ้นอย่างน้อยเดือนละครั้ง ส่งไปให้เจ้าพนักงานควบคุมพิษและจะทำความเห็นประกอบรายงานด้วยก็ได้ (ตามประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ที่ออกตามพระราชบัญญัติ เรื่องการกำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจกรรมที่ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเรื่องกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการระเบียบปฏิบัติ และแนวทางในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม)

4. กรณีที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นเป็นเจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจอนุญาตตามกฎหมาย ถ้าเป็นกิจการหรือโครงการที่จะต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้รอสั่งการอนุญาตหรือต่อใบอนุญาต จนกว่าจะทราบผลการพิจารณาเห็นชอบรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ใบอนุญาตให้เอกชนรับจ้างบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสีย)

5. กำหนดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษต้องมีระบบบำบัดอากาศเสีย น้ำเสีย หรือของเสียของตนเอง และให้ท้องที่ที่มีระบบบำบัดรวม ต้องส่งน้ำเสียหรือของเสียไปบำบัดในระบบบำบัดรวม โดยมีหน้าที่ต้องเสียค่าบริการ ถ้าผู้ใดลักลอบปล่อยทิ้งน้ำเสีย หรือของเสีย

ลงสู่ระบบบำบัดน้ำเสียรวมหรือระบบกำจัดของเสียรวมของทางราชการ จะต้องเสียค่าปรับรายวันในอัตรา 4 เท่าของค่าบริการ

6. ให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีอำนาจพิจารณากำหนดอัตราค่าบริการหากเป็นระบบบำบัดที่ก่อสร้างด้วยงบประมาณของรัฐหรือเงินกองทุนสิ่งแวดล้อมและให้อำนาจเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจจัดเก็บค่าบริการ ค่าปรับและเรียกร้องค่าเสียหายเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับระบบบำบัดน้ำเสียรวม หรือระบบกำจัดของเสียรวมที่ทางราชการส่วนท้องถิ่นจัดให้มีขึ้น

นอกจากนี้ยังให้สิทธิของบุคคลในการฟ้องหน่วยราชการ โดยบัญญัติรับรองสิทธิประชาชนในการมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม คือ บุคคลมีสิทธิได้รับข้อมูลข่าวสารทางราชการในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม สิทธิในการได้รับการชดใช้ค่าเสียหายในการ้องเรียนกล่าวโทษผู้กระทำผิด การบัญญัติสิทธิของบุคคลในการฟ้องหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในกรณีที่หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่บกพร่องหรือไม่ปฏิบัติตามหน้าที่เป็นสิทธิของบุคคลไม่จำกัดเฉพาะผู้เสียหาย แต่เป็นสิทธิของประชาชนโดยทั่วไปที่ได้รับผลกระทบจากโครงการหรือกิจกรรมดังกล่าวเนื่องจากปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาของระบบนิเวศน์ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ไม่จำกัดเฉพาะพื้นที่ดังที่ปรากฏอยู่ทั่วไป

4.1.2 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2543

พระราชบัญญัติการสาธารณะสุข พ.ศ. 2543 ให้อำนาจราชการส่วนท้องถิ่นในการกำจัดขยะมูลฝอยที่อยู่ในเขตของตน หรืออนุญาตให้เอกชนดำเนินการเก็บ ขน หรือกำจัดขยะมูลฝอยแทนได้ภายใต้การควบคุมดูแลของราชการส่วนท้องถิ่น ในกรณีที่มีบุคคลไม่ได้รับอนุญาตจากราชการส่วนท้องถิ่น มาประกอบการกำจัดขยะมูลฝอยในเขตราชการส่วนท้องถิ่นนั้น บุคคลนั้นมีความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และให้อำนาจราชการส่วนท้องถิ่นในการกำหนดค่าธรรมเนียมให้บริการเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือขยะมูลฝอย ไม่เกินอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวงรวมถึงให้มีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือขยะมูลฝอย เพื่อให้ผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา 19 ปฏิบัติตลอดจนกำหนดอัตราค่าบริการขั้นสูง ตามลักษณะการให้บริการที่ผู้รับใบอนุญาตจะพึงเรียกเก็บได้ ผู้ที่ฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

4.1.3 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

เทศบาล และ องค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่จัดระบบบริการสาธารณะเพื่อการกำจัดขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย ในขณะที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่จัดตั้งและดูแลระบบกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลรวม และระบบบำบัดน้ำเสียรวม นอกจากนี้ท้องถิ่นยังสามารถมอบอำนาจและหน้าที่ให้เอกชนเป็นผู้ดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูลและน้ำเสีย หรือดำเนินการร่วมกับเอกชนได้ เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์การบริหารส่วนจังหวัด อาจมีรายได้จากค่าธรรมเนียมใดๆ ที่เรียนเก็บจากผู้ใช้หรือได้ประโยชน์จากบริการสาธารณะและองค์การบริหารส่วนจังหวัดอาจมีรายได้จากค่าธรรมเนียมใดๆ ที่เรียกเก็บจากผู้ใช้หรือได้รับประโยชน์จากบริการสาธารณะที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดให้มีขึ้น

4.1.4 กฎหมายที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

(1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

การจัดการสิ่งแวดล้อมในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปราม การกระทาอันเป็นการทาลายทรัพยากรธรรมชาติและก่อให้เกิดมลพิษไว้ชัดเจนในมาตราต่าง ๆ ได้แก่

มาตรา 57 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คาชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดาเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตน ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนาไปประกอบการพิจารณาในเรื่องดังกล่าว การวางแผนพัฒนาสังคมเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์การวางผังเมือง การกำหนดเขตการ ใช้ประโยชน์ในที่ดิน และการออกกฎที่อาจมีผลกระทบต่อส่วนได้เสียสำคัญของประชาชน ให้รัฐ จัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทั่วถึงก่อนดาเนินการ

มาตรา 66 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติและมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน

มาตรา 67 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์บำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ และใน

การคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดารงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิ์ภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามความเหมาะสม

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพ จะกระทามิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชน และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อน รวมทั้งได้ให้องค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติหรือด้านสุขภาพ ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดาเนินการดังกล่าว

สิทธิของชุมชนที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัตินี้ ย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา 73 บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหาร ช่วยเหลือในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติสาธารณะ เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พิทักษ์ ปกป้อง และ สืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 85 รัฐต้องดาเนินการตามแนวนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังต่อไปนี้

(1) กำหนดหลักเกณฑ์การใช้ที่ดินให้ครอบคลุมทั่วประเทศ โดยให้คำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ทั้งผืนดิน ผืนน้ำ วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น และการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และกำหนดมาตรฐานการใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากหลักเกณฑ์การใช้ที่ดินนั้นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย

(2) กระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรมและดาเนินการให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมอย่างทั่วถึงโดยการปฏิรูปที่ดินหรือวิธีอื่น รวมทั้งจัดหาแหล่งน้ำเพื่อให้เกษตรกรมีน้ำใช้อย่างพอเพียงและเหมาะสมแก่การเกษตร

(3) จัดให้มีการวางผังเมือง พัฒนา และดาเนินการตามผังเมืองอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

(4) จัดให้มีแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและทรัพยากรธรรมชาติอื่นอย่างเป็นระบบและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ทั้งต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล

(5) ส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนตลอดจนควบคุมและกาจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิ์ภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยประชาชน ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดาเนินงาน

ตลอดจนให้อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจัดการสิ่งแวดล้อม ดังเช่น

มาตรา 290 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามที่กฎหมายบัญญัติ กฎหมายตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(1) การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่

(2) การเข้าไปมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่นอกเขตพื้นที่ เฉพาะในกรณีที่อาจมีผลกระทบต่อการดารงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ของตน

(3) การมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมใดนอกเขตพื้นที่ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่

(4) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

มาตราอื่น ๆ เช่น มาตรา 86 (3) ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย พัฒนาและใช้ประโยชน์จากพลังงานทดแทนซึ่งได้จากธรรมชาติและเป็นคุณต่อสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เป็นต้น

เกษม จันทร์แก้ว (2540 : 544) ได้วิเคราะห์การดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมตามที่มีกฎหมายกำหนดไว้ 3 ลักษณะ คือ ทางอาญา ทางแพ่ง และทางการปกครอง แต่ก็พบว่า มีปัญหาด้านกฎหมายอยู่หลายลักษณะ คือ

1. กฎหมายยังมีความซ้ำซ้อนและกระจัดกระจาย ทั้งตัวกฎหมายและหน่วยงานซึ่งใช้บังคับ ฉะนั้นเราพบว่าการกระทำความผิดบางครั้ง จะเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายฉบับ ซึ่งมีหลายหน่วยงานใช้บังคับ ซึ่งตามกฎหมายให้ลงโทษผู้กระทำผิดตามบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดโทษไว้หนักที่สุด แต่ถ้าไม่มีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ อาจจะทำให้คำพิพากษาลงโทษอาจจะไม่เป็นไปตามกฎหมายฉบับที่กำหนดโทษไว้หนักกว่า จึงควรจะได้มีการประสานงานและปรับปรุงกฎหมาย กำหนดลักษณะความผิดอย่างไร จะให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานใดพิจารณา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

2. อัตราโทษของกฎหมายบางฉบับกำหนดไว้เบาเกินไป เช่น พระราชบัญญัติรักษาคลอง ร.ศ. 121 ซึ่งขณะนี้ยังบังคับอยู่ กำหนดโทษไว้ให้ปรับไม่เกิน 20 บาท หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน การกำหนดโทษไว้เบาทำให้ผู้กระทำผิดไม่เกรงกลัวกฎหมายและอาจเป็นช่องทางให้มีการดำเนินคดีในความผิดที่มีโทษเบา โดยอาศัยช่องว่างของข้อกำหนดที่ว่าห้ามดำเนินคดีซ้ำในการกระทำผิดครั้งเดียว ปัญหาสิ่งแวดล้อมทวีความรุนแรงมากขึ้น จึงควรปรับปรุงให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของสังคม และความรุนแรงของปัญหาสิ่งแวดล้อม

3. ขาดการกระจายอำนาจในการใช้บังคับกฎหมาย ทำให้ขาดความคล่องตัว เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ซึ่งถือเป็นแม่บทการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประเทศ แต่กลับไม่ให้อำนาจหน้าที่กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ในการจับกุมผู้กระทำผิด ต้องแจ้งให้พนักงานตำรวจให้จับกุม ซึ่งอาจไม่ทันต่อเหตุการณ์

นอกจากนี้ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญได้มีการกระจายอำนาจการจัดการสิ่งแวดล้อมสู่ท้องถิ่น แต่การจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัดยังคงเป็นหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งเป็นหน่วยงานกลางเป็นผู้ตัดสินใจ

4. การดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายยังขาดประสิทธิภาพ เราพบว่า กฎหมายบางฉบับ การใช้บังคับตามกฎหมายยังไม่เต็มรูปแบบและเจ้าหน้าที่ยังขาดความสนใจในการดำเนินการ เช่น กรณีการขับขี่จักรยานยนต์ที่มีเสียงดัง เจ้าหน้าที่มักให้ความสนใจในการจับกุมน้อย ถ้ามีการจับกุมก็มักจะลงโทษปรับเท่านั้นยังไม่มีการริบของกลาง ทั้งที่ย่อมริบได้ตามกฎหมาย เนื่องจากเป็นทรัพย์ที่ใช้กระทำผิด การจับกุมผู้กระทำผิดจากสภาพประกอบการต่างๆ มาลงโทษมักจะได้แต่ลูกจ้างเจ้าพนักงาน เพราะเจ้าหน้าที่แท้จริงมักอ้างอิงมิมีส่วนรู้เห็นต่อการกระทำผิดของลูกจ้าง ควรจะปรับปรุงประสิทธิภาพในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่และนำมาตรการริบทรัพย์มาใช้เต็มรูปเพื่อเกิดความยำเกรงในกฎหมายและพยายามปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมาย

5. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการ

5.1 ความหมายการบริหาร

การบริหาร หมายถึง การดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงานใด ๆ ของหน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่เกี่ยวข้องกับ คน สิ่งของ และหน่วยงาน โดยครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ เช่น (1) การบริหารคน (Man) (2) การบริหารเงิน (Money) (3) การบริหารวัสดุอุปกรณ์ (Material) (4) การบริหารงานทั่วไป (Management) (5) การบริหารการให้บริการประชาชน (Market) (6) การบริหารคุณธรรม (Morality) (7) การบริหารข้อมูลข่าวสาร (Message) (8) การบริหารเวลา (Minute) และ (9)

และการบริหารการวัดผล (Measurement) เช่นนี้ เป็นการนำ "ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหาร" ที่เรียกว่า 9M แต่ละตัวมาเป็นแนวทางในการให้ความหมาย

วิจิตร ศรีสะอ้าน (2534 : 6-24) ได้กล่าวถึงการบริหารว่าเป็นกิจกรรมของกลุ่มบุคคลร่วมมือกันทำกิจการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยการใช้กระบวนการ และ ทรัพยากรที่เหมาะสม

ธงชัย สันติวงษ์ (2537 : 26) ให้คำจำกัดความว่าการบริหาร หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้นำกลุ่ม ซึ่งจะต้องจัดการให้ทรัพยากรทั้งที่เป็นตัวคนและวัตถุสามารถประสานเข้าด้วยกันเพื่อร่วมกันทำงานเป็นองค์การที่มีประสิทธิภาพได้ และขณะเดียวกัน ก็จะต้องจัดการนำองค์การให้สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างดีที่สุด ด้วย

จันทรานี สงวนนาม (2545 : 11) ได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับการบริหาร ส่วนสัมพันธ์กับสิ่งต่อไปนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายขององค์การ
2. ทรัพยากรทางการบริหาร ซึ่งรวมถึงกลุ่มบุคคลในองค์การ
3. กลไกการดำเนินงาน หรือการจัดกิจกรรมขององค์การ

การบริหารเป็นเรื่องของการทำกิจกรรมโดยผู้บริหารและสมาชิกในองค์การ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยี ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

Moehiman (อ้างถึงใน ชาญชัย อาจินสมาจาร, 2541 : 39) ได้ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง ความพยายามที่จะสั่งแนะ และผสมผสานความพยายามของมนุษย์ ซึ่งมีจุดรวมที่มุ่งสู่จุดมุ่งหมายปลายทาง หรือเป้าหมายบางอย่าง การบริหารเป็น กิจกรรมที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารในองค์การซึ่งมีหน้าที่สั่งการให้ความสะดวก ในการ ทำงานของกลุ่มคนที่มีวัตถุประสงค์เดียวกัน กิจกรรมของการบริหารคือกระบวนการ ทุกอย่างที่ต้องการทำให้น โยบาย และวิธีการที่มีประสิทธิผล พอสรุปความหมาย ดังนี้

1. การทำงานร่วมกัน
2. การช่วยให้ตระหนักในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา
3. การให้บริการแก่สังคม
4. การเข้าเกี่ยวข้องกับมนุษย์ เช่น ครู นักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนให้เกิดความร่วมมือระหว่างบุคคลเหล่านี้
5. การใช้ทรัพยากรให้ได้ประโยชน์มากที่สุด สำหรับการศึกษาและวัตถุประสงค์โดยผ่านทางวิธีการของการจัดองค์กร การสั่งการ การอำนวยความสะดวก และการปรับปรุงการทำงานให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษา

แนวคิดการบริหารของเฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) ฟาโยล์ คิดค้นหลักการ 14 ข้อ ซึ่งเขาเรียกว่า "หลักการจัดการ" (A principle of Management) ขึ้นมาเพื่อช่วยให้ผู้บริหารสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเขาแนะนำว่าควรใช้หลักการนี้อย่างยืดหยุ่น ความท้าท้ายจึงอยู่ที่ว่าผู้บริหารควรจะใช้หลักการหล่านี้เมื่อใดและอย่างไร รายละเอียดของหลักการทั้ง 14 ข้อ มีดังนี้ (ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. 2540 : 130-132)

1. การแบ่งงานกันทำ
2. อำนวยโดยชอบธรรม
3. วินัย
4. เอกภาพของสายการบังคับบัญชา
5. เอกภาพของคำสั่ง
6. หลักผลประโยชน์ส่วนรวมมาก่อนผลประโยชน์ส่วนตัว
7. การให้รางวัลตอบแทน
8. การรวมอำนาจ
9. ลำดับขั้นของสายการบังคับบัญชา
10. คำสั่ง
11. ความเสมอภาค
12. ความมั่นคงของคนงาน
13. ความคิดริเริ่ม
14. ความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในการ

แนวความคิดหลักการบริหารของเออวิค และกูลิค (Lyndall Urwick and Luther Gulick) แนวความคิดทางการบริหารที่อยู่ในกลุ่มหลักการบริหารที่สำคัญอีกแนวความคิดหนึ่ง นอกจากแนวความคิดของฟาโยล ยังมีแนวความคิดของ เออวิค และกูลิค นักวิชาการทั้งสองได้เสนอแนวความคิดทางการบริหาร โดยเสนอว่าการบริหารเป็นเรื่องของการประสานงานภายในองค์การ และเสนอหลักในการประสานงานและการทำงานในองค์การไว้ ดังนี้ (วันชัย มีชาติ. 2549 : 39-41)

1. เมื่อเกิดองค์การขึ้นมาจะมีการแบ่งงานกันทำเกิดขึ้น เนื่องจากคนมีความแตกต่างกันทั้งในด้านของความถนัด ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ การแบ่งงานกันทำจึงเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับองค์การ

2. เมื่อมีการแบ่งงานกันทำ องค์การจำเป็นจะต้องมีระบบการประสานงานเพื่อเชื่อมโยงงานทุกส่วนขององค์การเข้าด้วยกัน การประสานงานโดยใช้โครงสร้างองค์การสามารถกระทำได้หลายวิธี ซึ่งแต่ละวิธีมีรายละเอียด ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

2.1 การจัดโครงสร้างอำนาจภายในองค์การ องค์การจะประสานงานโดยการจัดโครงสร้างอำนาจที่ยึดหลักการสำคัญ คือ 1) หลักขอบข่ายการควบคุม 2) หลักเอกภาพในการควบคุม และ 3) การจัดหน่วยงานย่อยในองค์การให้มีความกลมกลืน

2.2 การประสานงานผ่านหน้าที่ของฝ่ายบริหาร องค์การจะใช้หน้าที่ของหัวหน้าในการประสานงานในองค์การ ซึ่งหน้าที่ของหัวหน้าจะประกอบด้วยหน้าที่ 7 ประการเรียกว่า POSDCORB ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบริหารงานบุคคล (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Co-Ordinating) การรายงาน (Reporting) และการบริหารงานงบประมาณ (Budgeting) ซึ่งหน้าที่ของนักบริหารทั้ง 7 ประการนี้เป็นที่รับรู้กันอย่างกว้างขวาง

2.3 การประสานหน่วยงานย่อยในองค์การ โดยใช้การจัดองค์การ ซึ่งกูลิคและเออวิล เสนอว่าองค์การสามารถจัดหน่วยงานย่อยในองค์การได้หลายรูปแบบตามความเหมาะสมคือ 1) การจัดองค์การตามวัตถุประสงค์ 2) การจัดองค์การตามกระบวนการ 3) การจัดองค์การตามลูกค้า และ 4) การจัดองค์การตามสถานที่ตั้ง

การประสานงาน โดยใช้การประสานทางความคิดหรือการมีเจตนารมณ์ร่วมกันเป็นวิธีการที่องค์การประสานงานโดยการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสมาชิกในการทำงานร่วมกัน ผู้ปฏิบัติงานจะมุ่งทำงานเพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ การประสานโดยการใช้เจตนารมณ์ของสมาชิกจะเป็นเรื่องของการสร้างอุดมการณ์ในการทำงานของสมาชิก และสร้างความจงรักภักดีในองค์การให้เกิดขึ้น

แนวคิดการบริหารของแมกซ์ เว็บเบอร์ (Max Weber) ปัญญาชนนักคิดด้านอุดมคติและนักสังคมวิทยาผู้มั่งคั่งชาวเยอรมัน เขาได้พัฒนาทฤษฎีเกี่ยวกับโครงสร้างและกิจกรรมขององค์การที่เกี่ยวของสัมพันธ์กับอำนาจหน้าที่โดยเรียกรูปแบบขององค์การในอุดมคติของเขาว่า "ระบบราชการ" (Bureaucracy) ทฤษฎีระบบราชการของเว็บเบอร์เป็นตัวแบบ (Mode) ที่องค์กรขนาดใหญ่จำนวนมากในปัจจุบันยังคงใช้อยู่ซึ่งหลักการของทฤษฎีนี้มีส่วนละม้ายคล้ายคลึงกับทฤษฎีการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ในเรื่องความเป็นอุดมคติ ความมีเหตุมีผล ความสามารถในการพยากรณ์ ความเป็นทางการ ความสามารถทางเทคนิค และความเป็นอำนาจนิยม

ระบบราชการในอุดมคติของเว็บเบอร์ มีลักษณะสำคัญ 6 ประการ ดังต่อไปนี้ (ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. 2540 : 170)

1. การแบ่งงานกันทำ งานต่างๆ ในองค์กรจะถูกแตกออกเป็นงานเล็กๆ ง่ายๆ มีลักษณะเป็นงานประจำ และเป็นงานที่ถูกกำหนดไว้แล้วอย่างดี

2. ลำดับขั้นของอำนาจหน้าที่ ตำแหน่งต่างๆ จะถูกกำหนดหรือจัดให้อยู่ในลักษณะลำดับขั้นสายการบังคับบัญชาที่ลดหลั่นกันลงไปตำแหน่งที่ต่ำกว่าจะถูกบังคับบัญชาโดยตำแหน่งที่สูงกว่า

3. การคัดเลือกอย่างเป็นทางการ สมาชิกองค์การทุกคนจะถูกคัดเลือกมาจากการฝึกอบรม การศึกษา หรือการสอบคัดเลือกที่เป็นทางการเท่านั้น ไม่มีการเล่นพรรคเล่นพวก หรือความเสน่ห์หาจากผู้บริหารในระดับใดระดับหนึ่งขององค์การแต่อย่างใด

4. กฎเกณฑ์ระเบียบที่เป็นทางการ เพื่อประกันความเป็นเอกภาพและการแสดงออกของลูกจ้างอย่างมีวินัย ผู้บริหารต้องอิงอยู่กับกฎเกณฑ์ระเบียบราชการอย่างเป็นทางการ

5. ความสัมพันธ์ที่เป็นทางการ การใช้กฎและระเบียบราชการในการควบคุมให้เป็นเอกภาพมีเหตุผลมาจากความพยายามที่จะหลีกเลี่ยงการใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวของลูกจ้างนั่นเอง ดังนั้นความสัมพันธ์ในองค์การควรมีรูปแบบของความสัมพันธ์ที่เป็นทางการเท่านั้น

6. ความเป็นอาชีพ ผู้บริหารในระบบราชการ คือ มืออาชีพที่ทำงานภายใต้เงินเดือนประจำ และมุ่งพัฒนาวิชาชีพแห่งตนในองค์การ มิใช่เจ้าของหรือผู้ประกอบการแต่อย่างใด

5.2 ความหมายการจัดการ

นับตั้งแต่มนุษย์ได้มีการรวมตัวกันเป็นสังคมเพื่อร่วมกันทำกิจกรรมหนึ่ง มนุษย์ ได้พยามยามคิดค้นแนวทางที่จะทำให้กิจกรรมกลุ่มที่ต้องรับผิดชอบนั้น บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์สิ่งที่ตนเองต้องการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด การดำเนินกิจกรรมกลุ่ม เป็นจุดเริ่มต้นของการบริหารจัดการที่จะให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ ได้แก่ คน วัสดุ และเวลาให้น้อยที่สุด การแบ่งงานกันทำตามความถนัดนับว่าเป็นการจัดการเริ่มต้นของการบริการจัดการให้เกิดผลผลิต หรือผลงานสูงสุด โดยใช้คนน้อยที่สุดเท่าที่จำเป็น และมีการใช้วัตถุดิบให้น้อยที่สุด การบริหารจัดการจึงเป็นเทคโนโลยีทางสังคมที่ยิ่งใหญ่ที่สุดที่มนุษย์ได้คิดค้นขึ้นมา ซึ่งผ่านการทดลองและมีวิวัฒนาการอันยาวนาน

สังคมมนุษย์ในปัจจุบันเป็นสังคมที่มีความซับซ้อนกว่าสังคมดั้งเดิม เป็นสังคมที่มนุษย์พึงรู้จักการอยู่ร่วมกันและทำกิจกรรมร่วมกัน การบริหารจัดการในยุคปัจจุบันจึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพสังคมที่มีลักษณะเป็นสังคมเปิดมากขึ้น มีการแพร่กระจายและถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารกันได้อย่างรวดเร็ว มีความโปร่งใส พร้อมที่จะรับการตรวจสอบ และประเมินถึงความสำเร็จของกิจกรรม หรืองานที่สมาชิกหรือผู้ที่ได้รับการมอบหมายให้ทำมากขึ้น

ธงชัย สันติวงษ์ (2541 : 24) ได้ให้ความหมายของการจัดการว่า การจัดการหมายถึง ภารกิจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคน (ที่เรียกว่าผู้บริหาร) ที่เข้ามาทำหน้าที่ประสานให้การทำงานของบุคคลที่ต่างฝ่ายต่างทำและไม่อาจประสบผลสำเร็จจากการแยกกันทำให้สามารถบรรลุสำเร็จได้ด้วยดี

พูลศักดิ์ ประณุทนรพา (2540 : เอกสาร) กล่าวถึงการจัดการเกี่ยวกับขยะมูลฝอยที่ดีไม่ได้หมายถึง การกำจัดขยะอย่างถูกต้องเหมาะสม แต่หมายถึงการมุ่งหลีกเลี่ยง หรือลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งก็คือการก่อให้เกิดขยะน้อยลง และลดการเสี่ยงภัยจากมลพิษที่เกิดขากขยะ ดังนั้น การแก้ปัญหาขยะในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไป โดยจะต้องเน้นที่การลดการเกิดขยะจากแหล่งก่อเกิด แทนที่จะคอยควบคุมหรือกำจัดเมื่อเกิดขยะขึ้นแล้ว วิธีการที่ใช้ในการลดปริมาณขยะ คือ Reduce Reuse Recycling Recovery Residue Disposal ขยะซึ่งไม่สามารถนำกลับไปใช้ใหม่ได้แล้ว จึงจะต้องกำจัดโดยการฝังกลบ หรือเผา ซึ่งถือเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยต่อไป

ไพศาล มะระพฤกษ์วรรณ (2539 : 5) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการ หมายถึง วิธีปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยทั่วไปการจัดการ คือ การจัดการพัฒนาและประยุกต์ใช้ ซึ่งทรัพยากรต่างๆ และทรัพยากรที่สำคัญสิ่งหนึ่งก็คือ พนักงาน ผู้จัดการ ฝึกใช้ความมานะพยายาม ในการวางแผนบัญชางาน และควบคุมงานของพนักงาน และนี่ก็คือข้อแตกต่างระหว่างผู้จัดการ และพนักงาน

สุรินทร์ ม่วงทอง (2538 : 5) ได้ให้ความหมายของการจัดการว่า การจัดการหมายถึง การใช้ทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้เกิดผลงานตามวัตถุประสงค์ขององค์การนั้น

ลีลา สินานุเคราะห์ (2530 : 24) ได้ให้ความหมายของการจัดการว่า การจัดการหมายถึง วิธีขั้นตอนหรือรูปแบบในการปฏิบัติงานของผู้ที่เป็นผู้บังคับบัญชาหรือผู้บริหารทุกระดับทุกสายงาน และทุกประเภทกิจกรรมหรือองค์การในการจัดหรือบริหารทรัพยากรที่มีอยู่ (Input) ให้มีผลออกมา (Output) มีคุณภาพและคุ้มค่าสูงอย่างรวดเร็วถูกต้องและประหยัดโดยวิธีการอัน เป็นระบบและมีประสิทธิภาพอยู่ในปัจจุบันนี้นั้น ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน (Planning)
2. การจัดระบบและรูปองค์การ (Organizing)
3. การจัดกำลังคน (Staffing)
4. การสั่งหรือดำเนินการ (Directing)
5. การควบคุม (Controlling)

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2539 : 1) ได้ให้ความหมายของการจัดการว่า การจัดการหมายถึง กระบวนการออกแบบและรักษาสภาพแวดล้อมซึ่งบุคคลจะทำงานร่วมกันในกลุ่มเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ หรือหมายถึง กระบวนการ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ โดยใช้การวางแผน (Planning) การจัดระบบและรูปองค์การ (Organizing) การจัดกำลังคน (Staffing)การสั่งหรือดำเนินการ (Directing) การควบคุม (Controlling) มนุษย์ สภาพแวดล้อมทางกายภายการเงินทรัพยากร ข้อมูลขององค์การได้อย่างมีประสิทธิผล และประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สรุปได้ว่า การจัดการ หมายถึง การปฏิบัติการของผู้บริหารหน่วยงาน เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการใช้ทรัพยากรบริหาร คือ คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการ โดยใช้วิธีการต่างๆ คือ การวางแผน การจัดองค์การ รวมถึงการบริหารบุคคล การบริหารด้านเทคโนโลยี และการจัดสรรงบประมาณ

5.3 ลักษณะของการจัดการที่ดี

สมคิด บางโม (2539 : 39) กล่าวว่า ลักษณะการจัดการที่ดีมีลักษณะ ดังนี้

1. มีจุดมุ่งหมายในการจัดให้หน่วยงาน หรือองค์การนั้นๆ ได้ดำเนินการให้เป็น ไปตามกระบวนการขององค์การ

2. อาศัยทรัพยากรบริหาร (คน เงิน วัสดุ และการจัดการ) เข้ามาดำเนินการ

3. เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่ง เช่น มีการวางแผน การจัดองค์การ การอำนวยการ การควบคุม ร่วมมือ ร่วมใจ

4. มีผู้บริหาร หรือผู้จัดการ ที่สามารถใช้หน้าที่ของการบริหารให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล และมีศิลปะ

5. เป็นแนวทางสำคัญที่มีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์ และสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ สามารถเปลี่ยนแปลงสังคม และความเป็นอยู่ของมนุษย์ อันเป็นผลให้องค์การนั้นๆ เจริญหรือเสื่อมได้

6. ผู้บริหารในปัจจุบันไม่จำเป็นต้องเป็นเจ้าของธุรกิจในองค์การนั้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

6. การบริหารจัดการขยะของประเทศต่างๆ

กรมควบคุมมลพิษได้อธิบายการบริหารการจัดการขยะไว้ว่า การบริหารระบบการจัดการขยะ หมายถึง การดำเนินงานจัดการขยะให้บรรลุเป้าหมาย คือ การเก็บรวบรวมขยะไปกำจัดอย่างถูกหลักวิชาการได้ประมาณร้อยละ 90 ของขยะที่เกิดขึ้นได้ทั้งหมดและไม่ทำให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ (กรมควบคุมมลพิษ. 2546 : 20) นอกจากนี้ ขยะมูลฝอย หมายถึง สิ่งของเหลือทิ้งจากกระบวนการผลิตและอุปโภคบริโภค ซึ่งเสื่อมสภาพจนใช้การไม่ได้หรือไม่มีความต้องการใช้แล้ว บางชนิดเป็นของแข็งหรือกากของเสีย (Solid waste) มีผลต่อสุขภาพทางกายและจิตใจเนื่องจากก่อให้เกิดความสกปรก เป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค ทำให้เกิดมลพิษและทัศนะอุจาด (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2550)

6.1 แนวคิดและการจัดการขยะมูลฝอยของนานาประเทศ

ปี 2535 ประเทศไทยได้ร่วมลงนามในแผนแม่บทโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือแผนปฏิบัติการ 21 (agenda 21) ในการประชุมสุดยอดของโลกด้านสิ่งแวดล้อม (earth summit)

ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล ซึ่งประเทศสมาชิกต้องตระหนักถึงปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และเห็นความสำคัญที่จะต้องร่วมกันพิทักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เกิดขึ้นในโลก ในการปฏิรูปราชการเพื่อให้หน่วยงานท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษต่างๆ โดยสาระสำคัญในด้านการพัฒนาเมืองมี 4 ประเด็นหลัก หนึ่งในนั้น คือ รัฐมีหน้าที่ต้องจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งถือเป็นการให้บริการสาธารณูปโภคพื้นฐาน (กระทรวงการต่างประเทศ,2537, 9)

ประเทศ จากเอเซียน มีการประชุม เรื่อง การจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองที่ยั่งยืน (ENVIRONMENTALLY SUSTAINABLE CITIES PROGRAMME) ปี 2547 ณ Sherraton Tower ประเทศสิงคโปร์ ได้จัดตั้งคณะทำงานของภูมิภาคเอเซียน เพื่อทำงานเกี่ยวกับเมืองที่มีสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (ASEAN Working Group on Environmentally Sustainable Cities, (AWGESC) โดยมีประเทศสิงคโปร์เป็นประธานกลุ่มในการขับเคลื่อนการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และธรรมาภิบาลของเมืองแถบอาเซียน โดยจัดลำดับความสำคัญจาก เรื่อง Brown issues (เกี่ยวกับน้ำเสียและขยะ) จากนั้นเป็นเรื่อง Green issue (เกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพ, พันธุ์ไม้, พันธุ์สัตว์) และเรื่อง Blue issue (เกี่ยวกับสัตว์ทะเลและระบบนิเวศน์ชายฝั่ง) โดยกำหนดยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ ตามโครงการ Clean Land มีเป้าหมาย ให้มีการจัดการขยะที่ดี ตั้งแต่การเก็บรวบรวม และกำจัดขยะทั่วไปและขยะอันตราย มีการลดปริมาณขยะและการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ (recycle) และการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตเมือง โดยมีวัตถุประสงค์ของการดำเนินการ 6 ประการ คือ

1. มีการจัดการขยะอย่างถูกสุขลักษณะ
2. มีการจัดการขยะอันตรายอย่างถูกสุขลักษณะ
3. ลดการผลิตขยะและการกำจัดขยะ
4. เพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตเมือง
5. สร้างความรับผิดชอบและความเป็นเจ้าของต่อสิ่งแวดล้อมให้กับประชาชน
6. มีการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

6.2 แนวคิดการจัดการมูลฝอยของอารยประเทศ

1. แนวคิดขยะเหลือศูนย์ (zero waste management) เป็นแนวคิดที่ยึดหลักการที่ว่า "ขยะมีมูลค่าทางเศรษฐกิจ สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้" มีเป้าประสงค์ คือ "การทำให้ขยะเหลือน้อยที่สุดและกำจัดที่เหลือด้วยเทคโนโลยีที่มีประสิทธิผล" พบว่าแนวคิดการจัดการขยะดังกล่าวได้นำไปเป็นแนวคิดหลักในการดำเนินการในหลายประเทศ เช่น ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ แคนาดา อินเดีย เกาหลี ฟิลิปปินส์ ฮอลล์แลนด์ สวีเดน เยอรมันนี ออสเตรีย อังกฤษ ไอรีแลนด์ สกอร์ตแลนด์ นอร์มิเบีย สวิทเซอร์แลนด์ บราซิล และบางรัฐในสหรัฐอเมริกาได้แก่ รัฐวอร์ชิงตันดีซี นอร์ทแคโรไรน่า โอริกอน แคลิฟอร์เนีย จอร์เจียฯ (http://www.grrn.org) แนวคิดขยะเหลือศูนย์ (Zero waste

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

management) มีหลักการสำคัญ คือ การใช้วัตถุการผลิตที่สามารถนำกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ให้มากที่สุด ลดปริมาณของเสียที่จะทิ้งให้เหลือน้อยที่สุด บริโภคให้พอดีและบริโภคสินค้าที่สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำได้ ผลิตสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ผลิตสินค้าใหม่ที่ผสมผสานการนำวัสดุกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ได้ รณรงค์การใช้สินค้าที่ผลิตจากวัสดุเหลือใช้ พัฒนาการนำขยะกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ เก็บภาษีรวมในราคาสินค้าที่คิดจากต้นทุนทรัพยากรการผลิต ช่วยยกระดับเป้าหมายทางเศรษฐกิจของชุมชน และสร้างงานใหม่ๆให้กับชุมชน

2. การลดบรรจุภัณฑ์ที่ใช้แล้ว เป็นแนวทางการนำบรรจุภัณฑ์กลับมาใช้ใหม่เพื่อลดปริมาณมูลฝอยของประเทศต่างๆ โดยการกำหนดมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาและลดปริมาณมูลฝอยโดยการนำบรรจุภัณฑ์กลับมาใช้ใหม่ ด้วยมาตรการต่างๆ ดังนี้

2.1 การจัดตั้งองค์กรดำเนินการด้านการจัดการบรรจุภัณฑ์ที่ใช้แล้ว โดยเรียกคืนบรรจุภัณฑ์ เพื่อรวบรวมและนำกลับมาใช้ซ้ำและรีไซเคิล เช่น เยอรมัน เบลเยียม ฝรั่งเศส อังกฤษ และญี่ปุ่น

2.2 การใช้ระบบมัดจำและคืนเงิน เช่น อเมริกา แคนนาดา ออสเตรเลีย สวีเดน เยอรมัน เดนมาร์ก เกาหลี และไต้หวัน

2.3 จัดเก็บค่าธรรมเนียมบรรจุภัณฑ์จากผู้ผลิต เช่น เยอรมัน เบลเยียม อังกฤษ แคนนาดา และญี่ปุ่น

2.4 การกำหนดภาษีบรรจุภัณฑ์ เช่น ญี่ปุ่นเก็บภาษีถุงพลาสติก(ถุงหิ้วราคา 5 เยนต่อใบ)

2.5 การลดภาษีให้กับผู้ประกอบการ เมื่อมีการเรียกคืนบรรจุภัณฑ์ที่ใช้แล้ว เช่น นอร์เวย์

2.6 การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้วิธีการลดและคัดแยกบรรจุภัณฑ์อย่างถูกต้อง เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้บริโภคในการลดบรรจุภัณฑ์ที่ใช้แล้ว เช่น แคนนาดา

2.7 กำหนดสัญลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์เพื่อแสดงถึงการนำบรรจุภัณฑ์ไปรีไซเคิล และการสะสมแต้มให้ของรางวัลและการให้ส่วนลด สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันและประเทศแคนนาดา

6.3 กรณีศึกษาการจัดการขยะของต่างประเทศ....

6.3.1 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน รัฐกำหนดให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้จำหน่ายต้องเรียกคืนบรรจุภัณฑ์- รัฐกำหนดเครื่องหมายประทับบนสินค้า เพื่อแสดงว่าบรรจุภัณฑ์จะถูกนำไปรีไซเคิล รวมทั้งกำหนดบรรจุภัณฑ์ 6 กลุ่ม เพื่อรีไซเคิล ได้แก่ แก้ว กระป๋อง โลหะ พลาสติก กระดาษ อลูมิเนียม บรรจุภัณฑ์เคลือบ กำหนดให้ประชาชนคัดแยก 3 กลุ่ม ได้แก่ กระดาษ แก้ว วัสดุน้ำหนักเบา (อลูมิเนียม, พลาสติก,โฟม) จัดระบบการคัดแยก จัดเก็บและรวบรวม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

6.3.2 แคนาดา - เน้นการลดขยะบรรจุภัณฑ์ที่ไม่จำเป็น- ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วม โดยนำเสนอข้อมูลและกิจกรรมต่างๆให้กับผู้บริโภค ดังนี้ 1) ใช้บรรจุภัณฑ์รวมห่อใหญ่ (family pack) 2) ใช้สินค้าชนิดเติม (refilled products) 3) มีระบบนำภาชนะไปบรรจุสินค้าด้วยตัวเอง (reuse) 4) ออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สามารถรีไซเคิลให้มากที่สุด (recycle)

6.3.3 ประเทศสหรัฐอเมริกา -กำหนดนโยบายการลดปริมาณขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด จากกิจกรรมการผลิต เช่น วางแผนการผลิตและเปลี่ยนแปลงวัตถุดิบในการผลิต - ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดมลพิษน้อยที่สุด ซ่อมแซมได้และนำกลับมาใช้ใหม่ได้

6.3.4 มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประกาศเป้าหมาย "แคลิฟอร์เนียขยะเป็นศูนย์" โดยให้ทุกคนร่วมมือกันด้วยการปฏิบัติการ reduce , reuse และ recycle ในชีวิตประจำวัน 1) เน้นให้ประชาชนรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า 2) การออกแบบผลิตภัณฑ์ต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและศักยภาพในการนำกลับมาใช้ใหม่เสมอเพื่อเป็นการลดปริมาณขยะมูลฝอยที่ต้องนำไปฝังกลบ 3) มีเป้าหมายในการส่งเสริมการพัฒนาตลาดการประมูลสินค้ารีไซเคิล 4) การเพิ่มช่องทางการซื้อขายในคลังสินค้ารีไซเคิล5) ดำเนินการวิจัยเทคโนโลยีใหม่ๆอย่างต่อเนื่อง 6) มีศูนย์เก็บรวบรวมขยะพิษหรือขยะอันตราย7) จัดตั้งศูนย์ข้อมูลเพื่อเป็นศูนย์ประสานการใช้ขยะก่อสร้างไว้บริการประชาชน

6.3.5 ประเทศสิงคโปร์ Waste Management Department สิงคโปร์มี กำหนดเป้าหมายไว้ว่าอีก 10 ปี ในอนาคตสิงคโปร์จะต้องเป็นเมืองที่ปราศจากขยะ โดยดำเนินการดังนี้- ขอความร่วมมือจากภาคประชาชนในการจัดเก็บและคัดแยกขยะ- รณรงค์ให้ใช้วัสดุรีไซเคิล- ขอความร่วมมือจากภาคเอกชนผลิตวัสดุที่รีไซเคิลได้ทั้งหมด- ประชาชนทุกคนก็จะต้องทิ้งขยะให้เป็นเวลา เพราะจะมีการจัดเก็บขยะ 2 อาทิตย์ ต่อ 1 ครั้ง โดยต้องจ่ายค่าธรรมเนียมเดือนละ 150 บาท สำหรับผู้อยู่แฟลต ส่วนผู้ที่มีบ้านเป็นของตนเองจะต้องเสียเกือบ 400 บาทต่อเดือน ขณะที่บริษัท โรงงานต่างๆ จะต้องเสียเป็นรายวัน โดยคิดเป็นลิตร เป็นการปลูกฝังวินัยให้ทุกฝ่ายตระหนักในการทิ้งขยะได้เป็นอย่างดี และจะเป็นการลดปริมาณขยะอีกด้วย (http://www.manager.co.th/,2548)

6.3.6 มหานครโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น - ออกกฎหมายและข้อบังคับต่างๆเพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอย ต่อไปนี้1) กฎหมายส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมการลดการนำกลับไปใช้ซ้ำและการนำกลับไปใช้ประโยชน์ใหม่ 2) กฎหมายว่าด้วยการซื้อผลิตภัณฑ์ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม 3) กฎหมายว่าด้วยภาชนะบรรจุและหีบห่อบรรจุภัณฑ์4) กฎหมายว่าด้วยการนำอุปกรณ์เครื่องใช้ในครัวเรือนที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ 5) กฎหมายการจัดการเศษอาหารที่เหลือกลับมาใช้ 6) กฎหมายเกี่ยวกับการนำวัสดุก่อสร้างมาใช้ใหม่7) กฎหมายว่าด้วยการใช้ทรัพยากรอย่างมี

ประสิทธิภาพ 8) กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมริเริ่มให้เป็นสังคมที่มีการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ - จัดเก็บมูลฝอยแยกประเภท ตามเวลานัดหมาย คัดแยกวัสดุรีไซเคิลกลับมาใช้ประโยชน์ที่แหล่งกำเนิด

6.3.7 ประเทศเนเธอร์แลนด์ ออกระเบียบข้อบังคับจัดเก็บค่าธรรมเนียมการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยจากครัวเรือนที่ไม่คัดแยกประเภทขยะมูลฝอยก่อนนำไปทิ้ง เพื่อให้ชุมชนปฏิบัติการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอย หากไม่ต้องการจ่ายค่าธรรมเนียมดังกล่าว

6.3.8 ประเทศฝรั่งเศส ออกกฎหมายขยะมูลฝอย "waste law 1975 " เป็นกฎหมายหลักในการจัดการบรรจุภัณฑ์ เกี่ยวกับการกำจัดและการใช้ซ้ำบรรจุภัณฑ์ ในปี ค.ศ. 1992 กำหนดให้ผู้ผลิตและผู้นำเข้าสินค้าที่มีบรรจุภัณฑ์ที่นำมาจำหน่ายในประเทศ ต้องรับผิดชอบในการรวบรวมและกำจัดขยะมูลฝอยบรรจุภัณฑ์ และปี ค.ศ. 1993 กำหนดให้ผู้ผลิตและผู้นำเข้าสินค้าจะต้องรับผิดชอบรวบรวมขยะมูลฝอยบรรจุภัณฑ์เพื่อนำไปใช้ซ้ำ

6.3.9 ประเทศไต้หวัน - ออกกฎหมายสนับสนุนการรีไซเคิล โดยให้ทุกคนมีส่วนรับผิดชอบ เสียภาษีให้รัฐ เพราะถือว่าเป็นภาระของสังคม และผู้สร้างมลภาวะเป็นผู้รับผิดชอบ - เปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภคให้เน้นการนำมูลฝอยที่ยังใช้ได้กลับมาใช้ใหม่เพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยที่ต้องกำจัดและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

6.3.10 ประเทศบราซิล - ตั้งจุด drop-off ในห้างสรรพสินค้าเพื่อรองรับวัสดุรีไซเคิลที่ประชาชนนำมาบริจาค - ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวประเภทของวัสดุรีไซเคิลในสถาบันการศึกษา- สหกรณ์ อาจมาจากซาเล้ง ประชาชน เป็นต้นโดยจะรับวัสดุรีไซเคิลจากโรงเรียน บริษัทเอกชนและบ้านเรือน- จัดตั้งองค์กรเอกชน ที่ไม่แสวงหาผลกำไร สนับสนุนระบบการจัดการขยะแบบผสมผสาน- ยกระดับการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับระบบการจัดการขยะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

6.3.11 ประเทศออสเตรเลียซิดนีย์ (City of Sydney) ได้ประกาศใช้ แผนการพัฒนาซิดนีย์อย่างยั่งยืน 2030: อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม / ร่วมมือ / เชื่อมต่อ (Sustainable Sydney 2030 : Green / Global / Connected) เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2551 กิจกรรม / โครงการต่างๆ ถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้ผลการพัฒนาเป็นไปตามวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ในปี 2030 ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ ได้แก่ การให้ความรู้เรื่องขยะ และการบังคับใช้กฎหมาย กลยุทธ์ในการจัดการขยะ โครงการลดปริมาณขยะและนำกลับมาใช้ประโยชน์ เป็นต้น เป็นปัจจัยย่อยที่ ช่วยเสริมความยั่งยืนของซิดนีย์ในปี 2030 ให้เป็นจริง

6.4 การจัดการขยะมูลฝอยในประเทศไทย

ปริมาณขยะมูลฝอยของประเทศไทยยังคงสูงขึ้น โดยในปี 2551 มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นทั่วประเทศประมาณ 15.03 ล้านตันหรือวันละ 41,064 ตัน (ไม่รวมขยะมูลฝอยก่อนทิ้งลงถัง) เพิ่มขึ้นจากปี 2550 ประมาณ 0.27 ล้านตัน หรือร้อยละ 1.81 และเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณขยะเมื่อ

10 ปี ที่ผ่านมาในปี 2542 มีขยะเกิดขึ้นทั่วประเทศ 13.83 ล้านตัน โดยในเขตกรุงเทพมหานครมีปริมาณขยะที่เก็บขนได้ประมาณวันละ 8,780 ตัน/วัน คิดเป็นร้อยละ 21 ในขณะที่ในเขตเทศบาลและเมืองพัทยามีขยะมูลฝอย 14,915 ตัน/วัน คิดเป็นร้อยละ 36 และในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล มีขยะมูลฝอย 17,369 ตัน/วัน คิดเป็นร้อยละ 43 ของปริมาณมูลฝอยทั่วประเทศ มีการนำขยะมูลฝอยชุมชนกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ประมาณ 3.45 ล้านตันหรือคิดเป็นร้อยละ23 ของปริมาณที่เกิดขึ้น ซึ่งมีปริมาณค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้น เนื่องจากการรณรงค์ให้กับประชาชน ชุมชนและผู้ประกอบการ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและทัศนคติที่ดีต่อการจัดการมูลฝอยไม่เพียงพอและไม่ต่อเนื่อง ขาดแรงจูงใจในการลดและคัดแยกมูลฝอยในชุมชนและสถานประกอบการ ซึ่งมูลฝอยประมาณร้อยละ 34 ถูกนำไปฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล ร้อยละ 1 นำไปกำจัดโดยการเผา และที่เหลือยังคงใช้วิธีการกำจัดที่ไม่ถูกต้อง เช่นการเทกองบนพื้น การเผากลางแจ้ง เป็นต้น (รายงานสถานการณ์มลพิษประเทศไทย 2542-2551,กรมควบคุมมลพิษ)

ประเทศไทยมีอัตราการรีไซเคิลค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับประเทศอื่น กล่าวคือ อัตราการรีไซเคิลของประเทศไทยอยู่ที่ร้อยละ 23 ในขณะที่ฮ่องกงมีอัตราการรีไซเคิล 36% สิงคโปร์มีอัตราการรีไซเคิล 39% และเกาหลีใต้มีอัตราการรีไซเคิล 45% ในประเทศจีน มีการรับซื้อขวดน้ำอัดลม และขวดน้ำมันพืช ชนิดใสที่เรียกว่าขวดเพท หรือ PET (พีอีที) เพื่อไปผลิตเป็นเส้นใยก่อนนำไปผลิตเป็นเสื้อผ้า

6.5 นโยบายการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย

เพื่อให้การจัดการขยะมูลฝอย สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง โดยสนองตอบต่อเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 -2554) คือ การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมต่อการดำรงคุณภาพชีวิตที่ดีและไม่เป็นภัยคุกคามต่อระบบนิเวศ โดยเพิ่มประสิทธิภาพของกลไกการจัดการขยะชุมชน ขยะอิเล็กทรอนิคส์ ของเสียอันตรายและขยะติดเชื้อ ด้วยการสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจให้เกิดการลดและคัดแยกขยะ ณ แหล่งกำเนิด สนับสนุนส่งเสริมการสร้างธุรกิจเอกชนจากขยะรีไซเคิล พัฒนาระบบรวบรวม คัดแยกและโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งออกกฎหมายให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบต่อซากผลิตภัณฑ์ของตนเองและนำมาตรการทางภาษีมาใช้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) และเป็นแนวทางสำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 มีเป้าหมายดังนี้1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการรวมกลุ่มพื้นที่เพื่อดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมดในปี 25532. กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนร้อยละ 10 ของกลุ่มพื้นที่ที่มีความสำคัญเร่งด่วนมีการจัดตั้งศูนย์จัดการขยะมูลฝอยรวมแบบครบวงจรในปี 25533. ขยะมูลฝอยได้รับการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและถูกสุขลักษณะไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของปริมาณที่เกิดขึ้นในปี 2553 และไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของปริมาณที่เกิดขึ้นในปี 25634. ของเสียอันตรายชุมชนได้รับการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและถูกสุขลักษณะไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของ

ปริมาณที่เกิดขึ้นในปี 2553 และไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของปริมาณที่เกิดขึ้นในปี 25635. มูลฝอยติดเชื้อได้รับการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและถูกสุขลักษณะไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของปริมาณที่เกิดขึ้นในปี 25636. ปริมาณความสกปรกรวมของน้ำเสียจากชุมชนเมืองจะลดลงก่อนระบายออกสู่สิ่งแวดล้อมไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของปริมาณที่เกิดขึ้นในปี 2553 และร้อยละ 50 ของปริมาณที่เกิดขึ้นในปี 25637. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความพร้อมในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยและน้ำเสียไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ในปี 2553 และไม่น้อยกว่าร้อยละ 100 ในปี 2563

6.5.1 มาตรการที่จะเสริมให้สามารถนำแนวนโยบายไปสู่การปฏิบัติ....

1) สนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยใช้ร่วมกันหลายชุมชน

2) ส่งเสริมการลงทุนร่วมจากภาคเอกชนในการกำจัดขยะมูลฝอย และนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์

3) สนับสนุนภาคเอกชนดำเนินธุรกิจการจัดการขยะมูลฝอยการติดตามตรวจสอบ

4) ใช้หลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายอย่างยุติธรรมและเสมอภาค

5) ปรับปรุงกฎระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องกับอัตราค่าธรรมเนียม ค่าบริการเก็บขนส่งและกำจัดให้สอดคล้องกับค่าดำเนินการ

6) ปลูกฝังทัศนคติที่ถูกต้องแก่เยาวชน โดยให้การศึกษาและรณรงค์ให้เกิดความร่วมมือปฏิบัติ รวมทั้งให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

7) ฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชน

8) สนับสนุนการศึกษา วิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีระบบ

6.5.2 นโยบายและแผนส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559

กำหนดเป้าหมายดำเนินการด้านการจัดการมูลฝอยไว้ ดังนี้1. ลดอัตราการเกิดขยะมูลฝอยชุมชนโดยเฉลี่ยให้ไม่เกิน 1 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน2. ให้มีการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยชุมชนไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของปริมาณ มูลฝอยที่เกิดขึ้นและ3. ให้ทุกจังหวัดมีแผนหลักและแผนการจัดการขยะมูลฝอยและมีระบบกำจัดมูลฝอย ที่ถูกลักษณะ ซึ่งกำหนดแนวทางดำเนินการไว้ 4 แนวทาง ดังนี้ (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2550:38)

1) ด้านการจัดการ

1.1) ใช้หลักการ "ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย" ทั้งกับประชาชนและหน่วยงานของรัฐที่เป็นผู้ผลิตมูลฝอยดำเนินการจัดการมูลฝอยให้เหมาะสม

1.2) ให้มีการจัดการมูลฝอยระดับจังหวัดให้สอดคล้องกับแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบครบวงจร

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

1.3) สนับสนุนให้เอกชนดำเนินธุรกิจการบริการด้านการจัดการมูลฝอย ทั้งในรูปของการว่าจ้าง การร่วมลงทุน หรือการให้สัมปทานรับจ้างควบคุมระบบกำจัดมูลฝอย

1.4) กำหนดองค์กรและหน้าที่ในการควบคุมกำกับ ดูแลการจัดการมูลฝอยของหน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้มีประสิทธิภาพ

1.5) ให้จังหวัดจัดเตรียมที่ดินที่เหมาะสมสำหรับใช้กำจัดมูลฝอยระยะยาว รวมทั้งการกำหนดพื้นที่ที่สงวนไว้เพื่อการกำจัดมูลฝอยในผังเมืองด้วย

1.6) ให้นำระบบที่ผู้ผลิตต้องรับซื้อซากหรือบรรจุภัณฑ์ที่ใช้แล้วจากผู้บริโภค เพื่อนำไปกำจัดหรือหมุนเวียนกลับมาใช้ประโยชน์ รวมทั้งกำหนดประเภทผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ที่ผู้ผลิตต้องนำกลับคืนเพื่อลดปริมาณมูลฝอย

1.7) ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินสภาพปัญหาและการจัดการมูลฝอยของชุมชน และกำเนิดต่างๆ อย่างต่อเนื่อง และพัฒนาระบบข้อมูลการจัดการมูลฝอยให้เป็นมาตรฐานเดียวกันและทันสมัยตลอดเวลา รวมทั้งให้มีศูนย์ประสานข้อมูลการนำมูลฝอยมาใช้ประโยชน์

2) ด้านการลงทุน

2.1) ให้มีการลงทุนก่อสร้างสถานที่กำจัดมูลฝอยที่ถูกสุขลักษณะและจัดหาเครื่องจักรกลที่เหมาะสม โดยรัฐร่วมทุนกับภาคเอกชนหรือรัฐสนับสนุนงบประมาณทั้งหมด หรือสมทบบางส่วนให้แก่ราชการส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ

2.2) ส่งเสริมการลงทุนและให้สิ่งจูงใจแก่ภาคเอกชนที่ดำเนินธุรกิจหรือองค์กรสาธารณะประโยชน์ที่ทำงานเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย รวมทั้งการนำของเสียกลับมาใช้ประโยชน์

2.3) จัดตั้งศูนย์กำจัดมูลฝอยส่วนกลางที่สามารถใช้ร่วมกันได้ระหว่างชุมชนหลายแห่งที่อยู่ใกล้เคียงกัน 2.4 ปรับปรุงและฟื้นฟูสถานที่กำจัดมูลฝอยเดิมที่ไม่ถูกสุขลักษณะในพื้นที่ชุมชนทั่วประเทศ ตามลำดับความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้น

3) ด้านกฎหมาย

3.1) ปรับปรุง แก้ไข กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับอัตราค่าธรรมเนียมการจัดการมูลฝอย และอัตราค่าธรรมเนียมการลดและใช้ประโยชน์จากมูลฝอย

3.2) กำหนดมาตรฐานควบคุมมลพิษจากสถานที่กำจัดมูลฝอย และกำหนดเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษที่จะต้องถูกควบคุมการระบายของเสียให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

3.3) กำหนดระเบียบ ข้อบังคับ มาตรฐาน และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างกลไกการเรียกคืนซากผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์เพื่อใช้ประโยชน์จากมูลฝอยและลดปริมาณมูลฝอยและมูลฝอยที่เกิดจากการก่อสร้าง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
PHRANAKHON RAJABHAT UNIVERSITY

3.4) กำหนดให้มีระบบติดตามตรวจสอบบันทึกภาวะมลพิษจากแหล่งกำเนิดมลพิษ โดยส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีบทบาทในการตรวจสอบมากขึ้น และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในระบบการติดตามตรวจสอบ

4) ด้านการสนับสนุน

4.1) สนับสนุนให้มีการศึกษา วิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อนำมาใช้แก้ไขปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการมูลฝอย

4.2) ให้มีการฝึกอบรม เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ด้านวิชาการและการบริหารจัดการ แก่เจ้าหน้าที่ของภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอย

ฉันทนา ลิ้มนิรันดร์กุล (2540 : 48) กล่าวว่า การคัดแยกขยะที่แหล่งกำเนิดขยะวัสดุต่างๆ ที่ถูกคัดแยกจะถูกขายให้กับพ่อค้าคนกลางซึ่งจะนำไปขายให้กับผู้รับซื้อของเก่าเป็นช่วงๆ จนถึงโรงงานอุตสาหกรรม เป็นการคัดแยกประเภทของขยะชนิดที่ไม่เป็นทางการ (Informal System) หรือเรียกว่าระบบแอบแฝง ซึ่งเป็นสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน โดยจัดรูปแบบการคัดแยกขยะได้ดังนี้

1. การคัดแยกขยะมูลฝอยตามลักษณะของขยะชนิดที่เผาไหม้ได้ กับชนิดที่เผาไหม้ไม่ได้

1.1 สำหรับขยะประเภทเผาไหม้ได้นำไปกำจัด ดังนี้

1.1.1 จำแนกเศษอาหาร กระดาษ ไม้ อื่นๆ นำไปเผาในเตาเผาขยะ ขี้เถ้าที่เหลือจากการเผาไปกลบฝัง

1.1.2 จำพวกขยะเปียก เศษอาหาร จะนำไปหมักให้ย่อยสลาย เมื่อย่อยสลายแล้วจึงนำไปทำปุ๋ยใส่ต้นไม้ หรือปลูกพืชต่างๆ ได้

1.1.3 จำพวกพลาสติก จะนำไปผ่านขบวนการอัดบดเป็นแท่น แล้วจึงนำไปกลบฝัง

1.2 ประเภทเผาไหม้ไม่ได้ นำไปกำจัดโดย

1.2.1 ขวดแก้ว กระป๋อง โลหะ นำไปบดอัด แล้วนำกลับมาใช้ประโยชน์ (Recycle)

1.2.2 ดินทรายและอื่นๆ นำไปกลบฝัง

2. การคัดแยกขยะโดยอาศัยลักษณะการใช้ประโยชน์จากขยะเป็นเกณฑ์ แบ่งได้เป็น 5 ลักษณะ คือ

2.1 การใช้ประโยชน์จากขยะ โดยเจ้าของคัดแยกขยะมาใช้ประโยชน์ ได้แก่ ขวดแก้ว กระดาษหนังสือพิมพ์ ภาชนะพลาสติกชำรุด เศษโลหะ ยางรถยนต์ เป็นต้น โดยเจ้าของขาย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ขยะให้แก่พ่อค้ารับซื้อของเก่ารายย่อย ซึ่งจะรับซื้อและนำไปขายต่อเป็นทอดๆ จนถึงโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งนำมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าต่อไป

2.2 การใช้ประโยชน์จากขยะ โดยร้านอาหารหรือภัตตาคาร ลักษณะขยะเป็นขยะสด เช่น เศษอาหาร ผัก เปลือกผลไม้ และขวดแก้ว โดยเจ้าของขายหรือให้เปล่าแก่ผู้ประกอบการค้า เศษอาหารซึ่งจะนำไปขายแก่ผู้เลี้ยงสัตว์ หรือขายให้แก่โรงงานผลิตอาหารสำเร็จรูปต่อไป ส่วนขวดแก้วนั้นเจ้าของร้านอาหาร หรือภัตตาคารจะขายให้แก่ร้านค้าของเก่า ซึ่งจะถูกขายต่อไปจนถึงโรงงานผลิตแก้วและกระจกต่อไป

2.3 การใช้ประโยชน์จากขยะ โดยเจ้าหน้าที่ที่เก็บขนขยะ เจ้าหน้าที่เก็บขยะนำมาใช้ประโยชน์ ได้แก่ ขวด แก้ว พลาสติก โลหะ โดยทำการคัดแยกขยะมูลฝอยในระหว่างที่ทำการเก็บขยะเพื่อนำไปกำจัดยังสถานที่กำจัดขยะและขายขยะที่คัดแยกไว้แก่ร้านรับซื้อของเก่าและจะถูกขายต่อๆ ไป จนถึงโรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้ประโยชน์เป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้า

2.4 การใช้ประโยชน์จากขยะ โดยผู้ขุดคุ้ยขยะ ลักษณะของขยะที่ขุดคุ้ยจะเป็นขยะที่นำมาใช้ประโยชน์ ได้แก่ ขวด แก้ว กระดาษ พลาสติก หนังยาง ฯลฯ ซึ่งจะไปขายให้แก่ร้านรับซื้อของเก่า และขายต่อกันเป็นทอด จนถึงโรงงานอุตสาหกรรม

2.5 การใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย โดยโรงงานหมักปุ๋ย ลักษณะขยะที่โรงงานหมักทำปุ๋ยนำมาใช้ประโยชน์คือ ขยะมูลฝอยบางส่วน เช่น ขวดแก้ว พลาสติก โลหะ ฯลฯ ที่หมักทำปุ๋ยไม่ได้จะถูกคัดแยกออกไปจากระบบการหมัก

3. การคัดแยกประเภทขยะตามลักษณะของขยะ เป็น 3 ประเภท ได้แก่

3.1 ขยะเปียก (Garbage) เป็นขยะที่มีความชื้นมาก และย่อยสลายได้ง่าย ได้แก่ เศษอาหาร ผัก ผลไม้และใบไม้ ให้ทิ้งลงในถังขยะเปียก แล้วนำไปกำจัดโดยการหมักทำปุ๋ย

3.2 ขยะแห้ง (Rubbish) เป็นขยะที่มีความชื้นน้อย ประเภทเศษกระดาษ พลาสติก แก้ว โลหะ เศษผ้า เศษหนัง และยาง เป็นต้น ควรแยกทิ้งจากขยะเปียกโดยทิ้งลงในถังแห้ง เพื่อง่ายต่อการนำไปกำจัด โดยวิธีกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล และกำจัดโดยใช้เตาเผาขยะ รวมทั้งบางส่วนยังนำไปสู่กระบวนการใช้ใหม่ (Recycle)

3.3 ขยะหมุนเวียน (Recycle) เป็นขยะที่หมุนเวียนนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ โดยนำเข้าสู่กระบวนการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ได้แก่

3.3.1 กระดาษ กระดาษจากสำนักงาน กระดาษกล่อง และกระดาษหนังสือพิมพ์ เก็บรวบรวมไว้ในสภาพที่สะอาดเรียบร้อย

3.3.2 แก้ว ขวดแก้วที่ใส่ผลิตภัณฑ์ เครื่องดื่ม อาหาร เครื่องปรุง และเครื่องสำอาง เป็นต้น ให้นำฝาขวดออก และรินน้ำหรือสิ่งที่เหลือค้างในขวดออกให้หมด ก่อนเก็บรวบรวมในภาชนะรองรับ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

3.3.3 พลาสติก พลาสติกและภาชนะบรรจุพลาสติก แยกฝาออกถ้ามีและนำของเหลือค้างออกให้หมด เก็บรวบรวมไว้

3.3.4 โลหะ กระป๋องบรรจุเครื่องดื่ม ให้แยกเอาของเหลวภายในออกให้หมดเก็บรวบรวมในภาชนะรองรับ

มุกดา สุขสวัสดิ์ (2536 : 67) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการคัดแยกประเภทขยะโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ณ แหล่งกำเนิดขยะ นอกจากจะช่วยลดปริมาณขยะที่เป็นปัญหาขยะล้นในชุมชนได้แล้ว ยังทำให้เกิดประโยชน์หลายด้าน ดังนี้

1. ทำให้ปริมาณขยะที่ต้องกำจัดลดลง
2. ลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะ และใช้พื้นที่กำจัดน้อยลง
3. ลดปริมาณขยะที่ตกค้างในชุมชน อันเนื่องมาจากปริมาณขยะมูลฝอยลดลง
4. ลดภาระการจัดการขยะโดยการเผาทำลาย หรือรอการสลายตัว
5. ลดการเกิดสารพิษจากการเผาทำลาย หรือลดการทำลายชั้นโอโซนในบรรยากาศจากการเผาทำลายพลาสติกและโฟม เป็นต้น
6. วัสดุที่แยกออกจากขยะสามารถนำไปขายได้
7. เป็นการเพิ่มรายได้ให้กับผู้ประกอบอาชีพค้าของเก่า
8. วัสดุที่คัดแยกจากขยะหมุนเวียนนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ (Recycle) จะช่วยลดการใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติ และพลังงานที่ใช้ในการผลิตสินค้าเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า

6.6 รูปแบบการจัดการขยะ

ประภัสสร อภิรักษ์โยธิน (2545 : 27) ได้กล่าวการลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอยสามารถทำได้ ดังนี้

1. การลดปริมาณการผลิตขยะมูลฝอย (Reduce) โดยการรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลดปริมาณขยะมูลฝอยในแต่ละวัน ได้แก่

- ลดการทิ้งบรรจุภัณฑ์ โดยการใช้สินค้าชนิดเติมใหม่ เช่น ผงซักฟอก น้ำยาล้างจาน น้ำยาทำความสะอาด และถ่านไฟฉายชนิดชาร์จใหม่ เป็นต้น
- เลือกใช้สินค้าที่มีคุณภาพ มีห่อบรรจุภัณฑ์น้อย อายุการใช้งานยาวนาน และตัวสินค้าไม่เป็นมลพิษ
- ลดการใช้วัสดุกำจัดยาก เช่น โฟมบรรจุอาหาร และถุงพลาสติก

2. การใช้ซ้ำ (Reuse) โดยการรณรงค์ให้ประชาชนใช้วัสดุสิ่งของต่างๆ ให้คุ้มค่าที่สุด ได้แก่

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

- การนำบรรจุภัณฑ์มาใช้ซ้ำ เช่น การนำกล่อง ถุง มาใช้ประโยชน์ซ้ำๆ กันหลายๆ ครั้ง

- การนำวัสดุ สิ่งของที่ชำรุดมาซ่อมแซมแล้วนำกลับไปใช้ประโยชน์ใหม่

- การนำวัสดุ บรรจุภัณฑ์ต่างๆ มาดัดแปลงตกแต่งแล้วนำใช้ประโยชน์ เช่น การนำขวดพลาสติกมาประดิษฐ์เป็นภาชนะใส่ปากกา ดินสอ หรือนำมาปลูกต้นไม้

3. การจัดการระบบรีไซเคิล หรือการนำไปแปรรูปเพื่อนำมาใช้ใหม่ (Recycle) โดยการรณรงค์ให้คัดแยกขยะมูลฝอยตามประเภท ทั้งที่บ้าน โรงเรียน และที่สำนักงาน เพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์โดยการนำไปขาย สำหรับขยะมูลฝอยที่ขายได้ ขยะเปียก หรือเศษอาหารนำมาทำปุ๋ยหมักและปุ๋ยน้ำชีวภาพ

3.1 ประเภทของขยะมูลฝอย ขยะมูลฝอยที่ต้องการแยกจำแนก ได้เป็น

- ขยะอินทรีย์ หรือขยะที่ย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติ เช่น เศษวัชพืช เศษอาหาร

- ขยะรีไซเคิล เช่น แก้ว กระดาษ พลาสติก โลหะ

- ขยะย่อยสลายไม่ได้ เช่น เศษหิน/ปูน ไม้ โฟม

- ขยะมีพิษ เช่น หลอดไฟ ถ่านไฟฉาย ขวดยา กระป๋องสเปรย์

3.2 การแยกขยะมูลฝอย ขึ้นอยู่กับพื้นที่แยกขยะมูลฝอย และความพร้อมในการดำเนินการ เช่น

- แยกเป็น 2 ประเภท คือ ขยะอินทรีย์ และขยะแห้ง

- แยกเป็น 3 ประเภท คือ ขยะอินทรีย์ ขยะแห้ง และขยะรีไซเคิล

- แยกเป็น 4 ประเภท คือ ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะที่ย่อยสลายไม่ได้ และขยะมีพิษ

3.3 ถุง/ถังบรรจุขยะมูลฝอย สำหรับขยะมูลฝอยแต่ละประเภท ควรมีสีแตกต่างกันชัดเจน

- ถุง/ถังสีเขียว รองรับ ขยะอินทรีย์

- ถุง/ถังสีเหลือง รองรับ ขยะรีไซเคิล

- ถุง/ถังสีเทาฝาส้ม รองรับ ขยะที่มีอันตราย หรือเป็นพิษ

- ถุง/ถังสีฟ้า รองรับ ขยะที่ย่อยสลายไม่ได้

3.4 จัดระบบการเก็บโดย

- องค์กรปกครองท้องถิ่นจัดเก็บเอง โดยการจัดเก็บแบ่งเวลาการเก็บ เช่น หากแยกเป็น 4 ถุง ขยะที่ย่อยสลายได้ ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย และขยะทั่วไป ให้จัดเก็บขยะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ย่อยสลายและขยะทั่วไปทุกวัน ส่วนขยะรีไซเคิลและขยะอันตราย อาจเก็บสัปดาห์ละครั้ง หรือตามความเหมาะสม

- จัดกลุ่มประชาชนที่มีอาชีพรับซื้อของเก่าให้ช่วยเก็บขยะรีไซเคิลในรูปของการรับซื้อ โดยการแบ่งพื้นที่ในการจัดเก็บ และกำหนดเวลาให้เหมาะสม

- ประสานงานกับร้านรับซื้อของเก่าที่มีอยู่ในพื้นที่ หรือพื้นที่ใกล้เคียงในการรับซื้อขยะรีไซเคิล

- จัดระบบตามแหล่งการเกิดขยะใหม่ เช่น ตลาด โรงเรียน สถานที่ราชการ ห้างสรรพสินค้า เป็นต้น

- จัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ โดยมีอาสาสมัครในชุมชนหรือในโรงเรียนดำเนินกิจการต่างๆ เช่น ตั้งศูนย์รีไซเคิลในชุมชน โครงการธนาคารขยะในโรงเรียนหรือชุมชน โครงการขยะรีไซเคิลแลกสิ่งของ เช่น ต้นไม้ ไข่ โครงการผ้าป่าสามัคคีรีไซเคิล โครงการทำน้ำหมักจุลินทรีย์ ปุ๋ยหมัก ฯลฯ

กรมอนามัยและสิ่งแวดล้อม (2548 : 70) ได้กล่าวถึงผลกระทบของขยะว่าเป็นปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง หากมีการจัดการไม่ดีแล้วจะทำให้เกิดผลกระทบต่างๆ ตามมามากมาย ดังนี้

1. เป็นแหล่งแพร่กระจายเชื้อโรค ตลอดจนส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของเจ้าหน้าที่และผู้ป่วย

2. เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์และแมลงซึ่งเป็นพาหนะนำโรค ได้แก่ หนู แมลงวัน แมลงสาบ

3. ทำลายสุนทรีภาพด้านสิ่งแวดล้อม เกิดสภาพไม่น่าดู สกปรกน่ารังเกียจ

4. เกิดความรำคาญ เนื่องจากกลิ่นเหม็น รวบกวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ และประชาชน อาจทำให้เกิดการร้องเรียน เกิดการปนเปื้อนแหล่งน้ำ ทั้งน้ำใต้ดิน แม่น้ำ ลำคลอง ตลอดจนน้ำดื่มน้ำใช้ทั้งในโรงพยาบาลและชุมชนที่นำน้ำบริโภค ปนเปื้อนอากาศ ก่อให้เกิดมลภาวะ

บุญส่ง ปั้นพานิชและคณะ (2537 : 319) ได้กล่าวถึงวิธีการจัดการขยะด้วยการคัดแยกขยะ โดยการคัดแยกประเภทขยะ ณ แหล่งกำเนิดของขยะนั้นๆ หรือการคัดแยกประเภทขยะจำพวกขวด แก้ว กระดาษ พลาสติก โลหะ ฯลฯ ที่ยังใช้ได้ออกก่อนเพื่อนำไปขาย หรือจะทิ้งแยกในแต่ละถังตามชนิด และประเภทของขยะแต่ละชนิด ซึ่งวิธีการคัดแยกขยะในปัจจุบันยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน ส่วนใหญ่จะมีการคัดแยกประเภทขยะเป็นทอดๆ โดยเริ่มจากแหล่งกำเนิดของขยะ ไปจนถึงระบบกำจัดขยะเป็นครั้งสุดท้ายอย่างไรก็ตามการแยกขยะที่แหล่งกำเนิดขยะจะช่วยลดปริมาณขยะเป็นอย่างดีแทนที่จะเน้นการคัดแยกขยะ ที่แหล่งกำจัดขยะซึ่งต้องใช้ต้นทุนสูงมาก สิ้นเปลืองพลังงาน เวลา และประสิทธิภาพการทำงานลดลง การคัดแยกมูลฝอย ณ แหล่งเกิดเป็นวิธีการจัดการมูลฝอยขั้นต้นที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง เนื่องจากมูลฝอยจะมีปริมาณน้อย ยังไม่คลุกเค้ากับมูลฝอยอย่างอื่น และมูลฝอย

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ RAJABHAT NAKHONSAWAN UNIVERSITY

ยังไม่เน่าหรือส่งกลิ่นเหม็นรบกวน สามารถคัดแยกได้สะดวก และส่งผลให้การจัดการขั้นต่อไปง่ายขึ้นด้วย โดยทั่วไปแล้วการคัดแยกมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดนี้จะคัดแยกตามสภาพการใช้ประโยชน์มูลฝอย และเพื่อประโยชน์ในการกำจัดขั้นต่อไปเป็นหลัก

สมศักดิ์ พิทักษานุรัตน์ (มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2549 : 79) ได้เสนอเทคโนโลยีการกำจัดขยะมูลฝอย โดยสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระบบใหญ่ คือ

1. ระบบหมักทำปุ๋ย เป็นการย่อยสลายอินทรีย์สารโดยขบวนการทางชีววิทยาของจุลินทรีย์เป็นตัวการย่อยสลายให้แปรสภาพเป็นแร่ธาตุที่มีลักษณะค่อนข้างคงรูป มีสีดำค่อนข้างแห้ง และสามารถใช้ในการปรับปรุงคุณภาพของดิน ขบวนการหมักทำปุ๋ยสามารถแบ่งเป็น 2 ขบวนการ คือ ขบวนการหมักแบบใช้ออกซิเจน (Aerobic Decomposition) ซึ่งเป็นการสร้างสภาพวะที่จุลินทรีย์ชนิดที่ดำรงชีพโดยใช้ออกซิเจนย่อยสารอาหารแล้วเกิดการเจริญเติมโตอย่างรวดเร็ว และกลายสภาพเป็นแร่ธาตุเป็นขบวนการที่ไม่เกิดก๊าซกลิ่นเหม็น ส่วนอีกขบวนการเป็นขบวนการหมักแบบไม่ใช้ออกซิเจน (Anaerobic Decomposition) เป็นการสร้างสภาวะให้เกิดจุลทรีย์ชนิดที่ดำรงชีพโดยใช้ออกซิเจน เป็นตัวช่วยย่อยสารอาหาร และแปรสภาพกลายเป็นแร่ธาตุขบวนการนี้มักจะเกิดก๊าซที่มีกลิ่นเหม็น เช่น ก๊าซไข่เน่า (Hydrogen Sulfide : H2S) แต่ขบวนการนี้จะมีผลดีที่เกิดก๊าซมีเทน (Methane gas) ซึ่งเป็นก๊าซที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์เป็นเชื้อเพลิงได้

2. ระบบการเผาในเตาเผา เป็นการทำลายขยะมูลฝอยด้วยวิธีการเผาทำลายในเตาเผาที่ได้รับการออกแบบก่อสร้างที่ถูกต้องและเหมาะสม โดยต้องให้มีอุณหภูมิในการเผาที่ 850 – 1,200 องศาเซลเซียส เพื่อให้การทำลายที่สมบูรณ์ที่สุด แต่ในการเผามักก่อให้เกิดมลพิษด้านอากาศ ได้แก่ ฝุ่นขนาดเล็ก ก๊าซพิษต่างๆ เช่น ซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (Sulfer dioxide : SO2) เป็นต้น นอกจากนี้แล้วยังอาจเกิดไดออกซิน (Dioxins) ซึ่งเป็นสารก่อมะเร็งและเป็นสารที่กำลังอยู่ในความสนใจของประชาชน ดังนั้น จึงจำเป็นจะต้องมีระบบควบคุมมลพิษทางอากาศและดักมิให้อากาศที่ผ่านปล่องออกสู่บรรยากาศมีค่าเกินกว่าค่ามาตรฐานคุณภาพอากาศจากเตาเผาที่กำหนด

3. ระบบฝังกลบอย่างถูกสุขาภิบาล (Sanitary Landfill) เป็นการกำจัดขยะมูลฝอยโดยการนำไปฝังกลบในพื้นที่ที่ได้จัดเตรียมไว้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้รับการคัดเลือกตามหลักวิชาการทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วิศวกรรม สถาปัตยกรรม และการยินยอมจากประชาชน จากนั้นจึงทำการออกแบบและก่อสร้าง โดยมีการวางมาตรการป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น เช่น การปนเปื้อนของน้ำเสียจากกองขยะมูลฝอยที่เรียกว่าน้ำชะขยะมูลฝอย (Leachate) ซึ่งถือว่าเป็นน้ำเสียที่มีค่าความสกปรกสูงไหลซึมลงสู่ชั้นน้ำใต้ดิน ทำให้คุณภาพน้ำใต้ดินเสื่อมสภาพลงจนส่งผลกระทบต่อประชาชนที่ใช้น้ำเพื่อการอุปโภค และบริโภค

นอกจากนี้ยังต้องมีมาตรการป้องกันน้ำท่วม กลิ่นเหม็น และผลกระทบต่อสภาพภูมิทัศน์ รูปแบบการฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล อาจใช้วิธีขุดให้ลึกลงไปในชั้นดินหรือการถมให้สูงขึ้นจากระดับพื้นดิน หรืออาจจะใช้ผสมสองวิธี ซึ่งจะขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศ

กลุ่มวิชาการเทศบาลเมืองทุ่งสง (2554 : ออนไลน์) การกำจัดขยะมูลฝอยในแต่ละวิธีต่างก็มีข้อดีข้อเสียแตกต่างกันไป ฉะนั้นควรเลือกวิธีที่เหมาะสม ของแต่ละพื้นที่ โดยกระทำควบคู่กันไปทั้งการลดปริมาณขยะมูลฝอย การนำกลับไปใช้ใหม่ และการกำจัดขยะมูลฝอย สิ่งสำคัญที่ควรได้รับการส่งเสริมให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน คือ การลดปริมาณขยะ ซึ่งมีแผนหรือแนวคิด 5 R.

R. 1 (Reduce) เป็นการลดปริมาณมูลฝอยที่อาจเกิดขึ้น เช่น ใช้ตะกร้าใส่ของแทนถุงพลาสติก การลดปริมาณวัสดุ (Reduce material volume) เป็นการพยายามเลือกใช้สินค้าที่บรรจุในบรรจุภัณฑ์ขนาดใหญ่แทนบรรจุภัณฑ์ที่มีขนาดเล็ก เพื่อลดปริมาณของบรรจุภัณฑ์ที่จะกลายเป็นขยะมูลฝอย การลดความเป็นพิษ (Reduced toxicit) เป็นการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด การลดปริมาณขยะมูลฝอยตามแนวคิดสมัยใหม่ดังกล่าวนี้ จะเกิดประโยชน์ต่อทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นชุมชน ภาคธุรกิจ ภาคอุตสาหกรรมและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ

1. ทำให้ลดปริมาณการใช้วัตถุดิบและพลังงาน ซึ่งมีผลทำให้ต้นทุนการผลิตลดลง และสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายบางส่วนลงได้

2. ลดมลภาวะในสภาพแวดล้อม เนื่องจากปริมาณมูลฝอยลดลง

3. เป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่หน่วยงานหรือองค์กรนั้นๆ ในการช่วยเหลือและส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4. เป็นการเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตและสุขภาพอนามัยแก่ประชาชน เพราะมีสารพิษในสิ่งแวดล้อมลดน้อยลง

5. ประหยัดงบประมาณค่าใช้จ่าย และลดการเสี่ยงภัยจากการเก็บขนเคลื่อนย้าย และการกำจัดมูลฝอยลงตามปริมาณมูลฝอยที่ลดลง

6. ลดความจำเป็นในการก่อสร้างโรงงานกำจัดขยะมูลฝอย ซึ่งจะช่วยประหยัดงบประมาณอีกส่วนหนึ่งด้วย

R. 2 (Reuse) นำขยะมูลฝอยเศษวัสดุมาใช้ใหม่อีกหรือเป็นการใช้ซ้ำ ใช้แล้วใช้อีก ๆ เช่น ขวดน้ำหวาน นำมาบรรจุน้ำดื่ม ขวดกาแฟที่หมดแล้ว นำมาใส่น้ำตาล การนำผลิตภัณฑ์กลับมาใช้ใหม่ (Product reuse) เป็นการพยายามใช้สิ่งของต่าง ๆ หลาย ๆ ครั้ง ก่อนที่จะทิ้งหรือเลือกใช้ของใหม่

R. 3 (Repair) การนำมาแก้ไข นำวัสดุอุปกรณ์ที่ชำรุดเสียหาย ซึ่งจะทิ้งเป็นมูลฝอยมาซ่อมแซมใช้ใหม่ เช่น เก้าอี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

R. 4 (Recycle) การหมุนเวียนกลับมาใช้ นำขยะมาแปรรูป ตามกระบวนการของแต่ละประเภท เพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ หรือเปลี่ยนแปลงสภาพจากเดิมแล้วนำมาใช้ใหม่ เช่น พลาสติก กระดาษ ขวด โลหะต่าง ๆ ฯลฯ นำมาหลอมใหม่ นำยางรถยนต์ที่ใช้ไม่ได้แล้วมาทำรองเท้า นำแก้วแตกมาหลอมผลิตเป็นแก้วหรือกระจกใหม่ การนำวัสดุกลับมาใช้ใหม่ (Material recycling) เป็นการนำวัสดุมาผ่านกระบวนการเพื่อผลิตเป็นสินค้าใหม่

R. 5 (Reject) การหลีกเลี่ยงการใช้วัสดุที่ทำลายยาก หรือวัสดุที่ใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้ง เช่น โฟม ปฏิเสธการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ย่อยสลายยาก หลีกเลี่ยงการใช้ที่ผิดวัตถุประสงค์

เครือข่ายกาญจนาภิเษก (2554 : ออนไลน์) ได้กล่าววิธีการจัดการขยะไว้ 2 อย่าง ดังนี้

1. การกำจัดขยะมูลฝอย วิธีการกำจัดขยะมูลฝอยที่ใช้ต่อเนื่องกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีหลายวิธี เช่น นำไปกองทิ้งบนพื้นดิน นำไปทิ้งลงทะเล หมักทำปุ๋ย เผากลางแจ้ง เผาในเตาเผาขยะ และฝังกลบอย่างถูกหลักวิชาการ เป็นต้น การกำจัดขยะมูลฝอยดังที่กล่าวนั้น บางวิธีก็เป็นการกำจัดที่ไม่ถูกต้องทำให้เกิดสภาวะเป็นพิษต่อสภาพแวดล้อม และมีผลกระทบต่อสุขภาพของคนด้วย วิธีการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกหลักวิชาการ ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้ ไม่ทำให้บริเวณที่กำจัดขยะเป็นแหล่งอาหาร แหล่งเพาะพันธุ์สัตว์และแมลงนำโรค เช่นแมลงวัน ยุง และแมลงสาบ เป็นต้น ไม่ทำให้เกิดการปนเปื้อนแก่แหล่งน้ำและพื้นดิน ไม่ทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม ไม่เป็นสาเหตุแห่งความรำคาญ อันเนื่องมาจาก เสียง กลิ่น ควัน ผงและฝุ่นละออง วิธีการกองทิ้งบนดิน การนำไปทิ้งทะเล รวมทั้งการเผากลางแจ้ง ถือว่าเป็นวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้อง เพราะทำให้เกิดปัญหาภาวะมลพิษต่อสภาพแวดล้อม สำหรับวิธีที่ยอมรับทั่วไปว่าเป็นวิธีกำจัดที่ถูกต้อง คือ การเผาในเตาเผา การฝังกลบ และการทำปุ๋ย

1.1 การกำจัดขยะมูลฝอยโดยใช้เตาเผาขยะ การเผาในเตาเผา เป็นการเผาไหม้ทั้งส่วนที่เป็นของแข็ง ของเหลว และก๊าซ ซึ่งต้องใช้ความร้อนระหว่าง 1,300-1,800 องศาฟาเรนไฮต์จึงจะทำให้การเผาไหม้เป็นไปอย่างสมบูรณ์ เนื่องจากความแตกต่างและลักษณะขององค์ประกอบของขยะมูลฝอยในแต่ละแห่ง ดังนั้นรูปแบบของเตาเผา จึงแตกต่างกันไปด้วย เป็นต้นว่า ถ้าชุมชนที่มีขยะมูลฝอยซึ่งส่วนใหญ่เป็นชนิดที่เผาไหม้ได้ง่าย เตาเผาขยะอาจใช้ชนิดที่ไม่ต้องใช้เชื้อเพลิงอย่างอื่นช่วยในการเผาไหม้ แต่ถ้าองค์ประกอบของขยะมูลฝอยมีส่วนที่เผาไหม้ได้ง่ายต่ำกว่าร้อยละ 30 (โดยน้ำหนัก) หรือมีความชื้อมากกว่าร้อยละ 50 เตาเผาที่ใช้ต้องเป็นชนิดที่ต้องมีเชื้อเพลิงช่วยในการเผาไหม้

นอกจากนี้เตาเผาขยะมูลฝอยทุกแบบ จะต้องมีกระบวนการควบคุมอุณหภูมิ ควันไอเสีย ผลและขี้เถ้าที่อาจปนออกไปกับควันและปลิวออกมาทางปล่องควัน เตาเผาที่มีประสิทธิภาพจะต้องลดปริมาณของขยะมูลฝอยลงไปจากเดิมให้มีเหลือน้อยที่สุด และส่วนที่เหลือจากการเผาไหม้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

นั้นก็จะต้องมีลักษณะคงรูป ไม่มีการย่อยสลายได้อีกต่อไป และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างปลอดภัย

ข้อดี

1. ใช้พื้นที่ดินน้อย เมื่อเทียบกับวิธีผังกลบ

2. สามารถทำลายขยะมูลฝอยได้เกือบทุกชนิด

3. สามารถสร้างเตาเผาในพื้นที่ที่ไม่ห่างไกลจากแหล่งกำเนิดขยะ ทำให้ประหยัดค่าขนส่ง

4. ไม่ค่อยกระทบกระเทือนเมื่อสภาพแวดล้อมของลมฟ้าอากาศเปลี่ยนแปลง

5. ส่วนที่เหลือจากการเผาไหม้ (ขี้เถ้า) สามารถนำไปถมที่ดินได้ หรือทำวัสดุก่อสร้างได้

ข้อเสีย

ค่าลงทุนในการก่อสร้างและค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซม บำรุงรักษาค่อนข้างสูง และอาจจะเกิดปัญหาภาวะมลพิษทางอากาศได้

1.2 การกำจัดขยะมูลฝอยโดยวิธีการฝังกลบ วิธีการฝังกลบที่ถูกสุขลักษณะนั้นจะต้องไม่ก่อให้เกิดปัญหามลพิษต่อสุขภาพแวดล้อม รวมทั้งเหตุรำคาญอื่น ๆ เช่น กลิ่นเหม็น ควัน ฝุ่นละออง และการปลิวของกระดาษ พลาสติกและอื่น ๆ ซึ่งจะต้องควบคุมให้อยู่ภายในขอบเขตจำกัด ไม่ทำให้เกิดการเสื่อมเสียแก่ทัศนียภาพของพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง นอกจากนี้ยังจะต้องมีมาตรการในการควบคุมดูแลดังนี้

1.2.1 ต้องควบคุมไม่ให้มีการนำของเสียอันตรายมากำจัดรวมกับขยะมูลฝอยทั่วไปในบริเวณที่ฝังกลบขยะ นอกจากจะมีมาตรการการกำจัดโดยวิธีการพิเศษตามลักษณะของของเสียนั้น ๆ

1.2.2 ต้องควบคุมให้ขยะที่ฝังกลบถูกกำจัดอยู่เฉพาะภายในขอบเขตที่กำหนดไว้ ทั้งบนพื้นผิวดินและใต้ดิน

1.2.3 ต้องกำจัดน้ำเสียจากกองขยะอย่างถูกต้อง

1.2.4 ต้องตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ เช่นตรวจสอบการปนเปื้อนของแหล่งน้ำใต้ดินบริเวณใกล้เคียง

1.2.5 ต้องคำนึงถึงทัศนียภาพของพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง เช่น การจัดให้มีสิ่งป้องกันการปลิวของขยะหรืออาจปลูกต้นไม้ล้อมรอบ เป็นต้น

วิธีการฝังกลบขยะมูลฝอย อาจแบ่งออกได้เป็น 2 แบบ คือ

1. แบบถมที่ เป็นการฝังกลบขยะมูลฝอยในพื้นที่ที่เป็นหลุม เป็นบ่อ หรือ เป็นพื้นที่ที่ต่ำอยู่ก่อนแล้ว และต้องการถมให้พื้นที่แห่งนั้นสูงขึ้นกว่าระดับเดิม เช่น บริเวณที่ดินที่ถูกขุดออกไป

ทำประโยชน์อย่างอื่นมาก่อนแล้ว เป็นต้น ในพื้นที่เช่นนี้เราเทขยะมูลฝอยลงไป แล้วเกลี่ยขยะให้กระจายพร้อมกับบดทับให้แน่น จากนั้นก็ใช้ดินกลบ แล้วจึงบดทับให้แน่นอีกเป็นครั้งสุดท้าย

2. แบบขุดเป็นร่อง เป็นการกำจัดขยะมูลฝอยแบบฝังกลบในพื้นที่ราบ ซึ่งเป็นที่สูงอยู่แล้ว และไม่ต้องการที่จะให้พื้นที่แห่งนั้นสูงเพิ่มขึ้นไปอีก หรือสูงขึ้นไม่มากนัก แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องการใช้พื้นที่ฝังกลบขยะมูลฝอยให้ได้จำนวนมาก ๆ ดังนั้นจึงต้องใช้วิธีขุดเป็นร่องก่อน การขุดร่องต้องให้มีความกว้างประมาณ 2 เท่าของขนาดเครื่องจักรที่ใช้ เพื่อความสะดวกต่อการทำงานของเครื่องจักร และมีความยาวตลอดพื้นที่ที่จะฝังกลบ ส่วนความลึกขึ้นอยู่กับระดับน้ำใต้ดิน จะลึกเท่าไรก็ได้แต่ต้องไม่ให้ถึงระดับน้ำใต้ดิน ส่วนมากจะขุดลึกประมาณ 2-3 เมตร และต้องทำให้ลาดเอียงไปทางด้านใดด้านหนึ่ง เพื่อไม่ให้น้ำขังในร่องเวลาฝนตก ดินที่ขุดขึ้นมาจากร่องก็กองไว้ทางด้านใดด้านหนึ่ง สำหรับใช้เป็นดินกลบต่อไป นอกจากนั้นยังสามารถใช้ทำเป็นคันดิน สำหรับกั้นมิให้ลมพัดขยะออกไปนอกบริเวณได้อีกด้วย ส่วนวิธีการฝังกลบขยะมูลฝอยก็ทำเช่นเดียวกับแบบถมที่คือเมื่อเทขยะมูลฝอยลงไปในร่องแล้วก็เกลี่ยให้กระจายบดทับแล้วใช้ดินกลบและบดทับอีกครั้งหนึ่ง

1.3 การทำปุ๋ย ขยะมูลฝอยส่วนที่เป็นขยะเปียกนั้น ส่วนใหญ่เป็นสารอินทรีย์ที่ย่อยสลายได้ง่าย ดังนั้นการนำไปกองทิ้งไว้ก็จะบูดเน่าและส่งกลิ่นเหม็นแต่ถ้านำขยะส่วนนี้ไปหมักด้วยวิธีการที่ถูกต้อง กลิ่นเหม็นจะลดลงไปได้อย่างมาก นอกจากนั้นผลิตผลที่ได้ยังสามารถไปใช้เป็นปุ๋ยสำหรับบำรุงดินเพื่อการเกษตรได้อีกด้วย การหมักขยะมูลฝอยเพื่อทำเป็นปุ๋ยนั้น เป็นการอาศัยกระบวนการทางชีววิทยา ซึ่งจุลินทรีย์จะย่อยสลายอินทรียวัตถุให้เป็นแร่ธาตุที่ค่อนข้างจะคงรูปและมีคุณประโยชน์ต่อพืชนอกจากนี้ของที่หมักได้ที่แล้วจะมีปริมาตรลดลงประมาณร้อยละ 30 -65 และยังสามารถทำลายจุลินทรีย์บางชนิดที่อาจทำให้เกิดโรคได้อีกด้วย

2. การแปรสภาพและการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย นอกจากนั้น เครือข่ายกาญจนาภิเษก ยังได้กล่าวถึงการจัดการขยะด้วยวิธีการแปรสภาพและการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย โดยการนำวัสดุเหลือใช้จากขยะมูลฝอยกลับมาใช้ให้เป็นประโยชน์ จะช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะต้องกำจัด ในขณะเดียวกันก็เป็นการสงวนทรัพยากรธรรมชาติไว้ได้อีกส่วนหนึ่งด้วยการใช้ประโยชน์จากสิ่งเหลือใช้อาจใช้วิธีหมุนเวียนวัสดุหรือแปรสภาพขยะมูลฝอยให้เป็นพลังงาน

2.1 การแปรสภาพขยะมูลฝอยเป็นพลังงาน เราอาจแปรสภาพขยะมูลฝอยเป็นพลังงานได้ ดังนี้คือ พลังงานความร้อน ได้จากการนำเอาขยะมูลฝอยส่วนที่เผาไหม้ได้มาเป็นเชื้อเพลิงสำหรับทำไอน้ำร้อน แล้วส่งไปให้ความอบอุ่นตามอาคารบ้านเรือน เช่นที่ทีอยู่ในประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น พลังงานไฟฟ้า ได้จากการนำขยะมูลฝอยไปเป็นเชื้อเพลิงสำหรับผลิตไอน้ำไปหมุนเครื่องกำเนิดไฟฟ้า เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าบริการแก่ประชาชน ตัวอย่างเช่น การแปรสภาพของการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยในบางรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีขยะมูลฝอยจำนวนมาก และเป็นชนิดที่เผาไหม้ได้เป็นส่วนมาก

2.2 การคัดแยกวัสดุเพื่อนำกลับมาใช้ วัสดุหลายอย่างในขยะมูลฝอยที่อาจนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีก เช่น กระดาษ แก้ว ขวด พลาสติก เหล็กและโลหะอื่น ๆ การคัดเลือกวัสดุต่าง ๆ ที่รวมอยู่ในขยะมูลฝอยเพื่อนำกลับไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้อีก นับได้ว่ามีการปฏิบัติกันมาช้านาน จะเห็นได้ว่าตามกองขยะมูลฝอยทุแห่งมีบุคคลกลุ่มหนึ่งไปคอยคุ้ยเขี่ยเก็บวัสดุจากกองขยะมูลฝอยตลอดเวลาเพื่อหารายได้ การเก็บวัสดุจากกองขยะมูลฝอยนั้น อาจจะเกิดผลเสีย คือ

2.2.1 ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพและความปลอดภัยของผู้แยกวัสดุจากกองขยะมูลฝอยที่อาจเป็นอันตรายเนื่องมาจากความสกปรกของขยะมูลฝอยซึ่งมีได้ทั้งเชื้อโรคและสารพิษ รวมทั้งของมีคมวัตถุระเบิด และสารกัมมันตรังสี เป็นต้น

2.2.2 ปัญหาจากการที่นำเอาวัสดุที่เก็บมาได้เอามากองรวม ๆ กันเพื่อรอจำหน่ายนั้น ทำให้เกิดกองขยะขึ้นมาอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งสกปรกรกรุงรังเป็นที่อาศัยของสัตว์และแมลงนำโรค เป็นภาพที่น่ารังเกียจ ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยของพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง

2.2.3 การนำขยะมูลฝอยไปถมที่ดินเพื่อปรับปรุงสภาพ ขยะมูลฝอยเกือบทุกชนิดสามารถนำไปใช้สำหรับถมที่ดินที่เป็นหลุมเป็นบ่อ เช่น บ่อดินลูกรังที่น้ำท่วม เหมืองร้าง ฯลฯ ทำให้ที่ดังกล่าวกลายเป็นพื้นที่ราบเรียบ ใช้ประโยชน์ได้มามายหลายประการ เช่น ทำสนามกีฬา สนามกอล์ฟ สวนสาธารณะ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ แม้กระทั่งสร้างเป็นอาคารที่ทำงานหรือที่อยู่อาศัย ในต่างประเทศมีการใช้พื้นที่ดินที่เกิดจากการถมด้วยขยะมูลฝอยแบบการฝังกลบและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ประเทศไทยก็ได้ใช้ขยะมูลฝอยไปถมที่ทำประโยชน์ เช่นที่สวนจตุจักร ซึ่งเดิมเป็นที่ลุ่มน้ำท่วม แลเต็มไปด้วยพงหญ้ารกมาก และไม่ได้ใช้ประโยชน์แต่อย่างใด ต่อมาได้มีการนำเอาขยะมูลฝอยจากสถานกำจัดขยะดินแดงมากถมที่บริเวณสวนจตุจักร และปรับปรุงเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจดังที่ปรากฏอยู่ในขณะนี้

สรุป จากแนวคิดการจัดการขยะดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดของประภัสสร อภิรักษ์โยธิน (2545 : 27), สมศักดิ์ พิทักษานุรัตน์ (2549 : 79), กลุ่มวิชาการเทศบาลเมืองทุ่งสง (2554 : ออนไลน์) และ เครือข่ายกาญจนาภิเษก (2554 : ออนไลน์) ดังนี้

1. การลดการก่อขยะ (Reduce at source) หมายถึง การรณรงค์เลือกซื้อสินค้าที่ ไม่ก่อให้เกิดขยะมากนัก การรณรงค์ให้เลือกซื้อสินค้าที่ไม่ต้องใช้ถุงพลาสติก การรณรงค์ให้สมาชิกภายในบ้านเลือกใช้สินค้าที่จะทำให้เกิดขยะเพียงไร การให้คำแนะนำแก่เพื่อนบ้านเพื่อให้ช่วยกันลดขยะการก่อขยะ การขอความร่วมมือกับชุมชนในการช่วยกันลดขยะ การรณรงค์ให้เลือกใช้ถุงพลาสติกใส่สิ่งของใบใหญ่เพียงใบเดียวมากกว่าในเล็กหลายๆ ใบ

2. การนำผลิตภัณฑ์มาใช้ซ้ำ (Reuse) หมายถึง การใช้วัสดุที่สามารถนำกลับมาผลิตใหม่ใช้ได้อีก การให้นำขยะประเภทขวดพลาสติกหรือขวดแก้วนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่อีกครั้ง การให้นำขยะที่เป็นวัสดุประเภทโลหะกลับมาผลิตใช้เป็นเครื่องประดับหรือของใช้ภายในบ้านเก็บ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ถุงพลาสติกที่ยังใช้งานได้กลับมาใช้ใหม่ได้อีก การนำวัสดุประเภทไม้มาซ่อมแซมและนำกลับมาใช้งานได้อีก การเก็บขยะประเภทกล่องกระดาษหรือหนังสือพิมพ์ไว้ขายหรือนำกลับมาใช้งานได้อีก

3. การนำกลับมาผลิตใหม่ (Recycling) หมายถึง การคัดแยกโลหะอลูมิเนียมเพื่อไปขายร้านรับซื้อของเก่า การนำขวดแก้วที่เป็นเศษขยะไปขายร้านรับซื้อของเก่า การรวบรวมกระดาษเศษเพื่อไปขายร้านรับซื้อของเก่า การรวบรวมขวดพลาสติกหรือสิ่งอื่นๆที่เป็นพลาสติกไปขายร้านรับซื้อของเก่า การคัดแยกขยะบางอย่างจากแหล่งกำเนิดมาหมุนเวียนใช้ใหม่ เช่น ของเสียจากอาคารบ้านเรือนที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ เช่น ขวด กระดาษ พลาสติก ยาง โลหะ ฯลฯ ซึ่งจะนำของเสียดังกล่าวไปขายต่อ ๆ ไปจนถึงโรงงานเพื่อผลิตเป็นสินค้าได้ การนำมูลฝอยหรือของเสียมาใช้ประโยชน์ด้านพลังงาน เช่น ใช้เป็นเชื้อเพลิง การนำกากของเสียไปเป็นอาหารสัตว์และใช้ประโยชน์ทางการเกษตร เช่น นำไปเลี้ยงหมู เลี้ยงโค ฯลฯการนำมูลฝอยมาหมักทำปุ๋ย เช่น มูลฝอยสด พืช ผัก ผลไม้ กระดาษ เป็นต้นการนำขยะหรือมูลฝอยมาแปรสภาพให้เป็นวัตถุของใช้สอยบางอย่าง การนำกากของเสียมาปรับปรุงพื้นที่ เช่น การถมพื้นที่ที่เป็นหลุมเป็นบ่อพื้นที่ที่ต้องการยกระดับความสูง ฯลฯ

4. การฟื้นฟูประโยชน์จากขยะ (Recovery) หมายถึง การแปรสภาพขยะมูลฝอยเป็นพลังงานเชื้อเพลิงการแปรสภาพขยะมูลฝอยเป็นพลังงานพลังงานไฟฟ้า การคัดแยกวัสดุเพื่อนำกลับมาใช้อีก เช่น กระดาษ แก้ว ขวด พลาสติก เหล็กและโลหะอื่น ๆ การคัดแยกขยะมูลฝอยและนำเอาวัสดุที่เก็บไปเพื่อจำหน่ายการนำขยะมูลฝอยไปถมที่ดินเพื่อปรับปรุงสภาพ เช่น บ่อดินที่น้ำท่วม ฯลฯ

5. การกำจัดขยะ (Residue Disposal) หมายถึง การนำไปกองทิ้งบนพื้นดิน การทำหมักทำปุ๋ย การเผากลางแจ้ง การเผาในเตาเผาขยะ และ การฝังกลบอย่างถูกหลักวิชาการ

6.7 กระบวนการจัดการขยะ

กระบวนการกำจัดขยะมูลฝอย การลดปริมาณขยะ จะประสบความสำเร็จได้โดยปฏิบัติตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ (พลูศักดิ์ ประณุทนรพา 2540)

1. การลดการก่อขยะ (Reduce at source) หรือการลดขยะจากแหล่งที่เกิด เราควรพยายามมุ่งหลีกเลี่ยง หรือลดการเกิดขยะ หรือมลภาวะที่จะเกิดขึ้นหากสามารถทำได้ วิธีการลดปริมาณขยะที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ ไม่สร้างขยะขึ้นมา ขยะเมื่อไม่เกิดก็ไม่ต้องกำจัด การป้องกันไม่ให้ขยะเกิดขึ้นมา หรือให้เกิดขึ้นน้อยที่สุดจึงเป็นขั้นตอนแรกสุด และสำคัญที่สุดในกระบวนการจัดการกับขยะ และสามารถกระทำได้โดยการเปลี่ยนแปลงการออกแบบผลิตภัณฑ์ เปลี่ยนแปลง กระบวนการผลิต หรือเปลี่ยนแปลงการใช้วัตถุดิบทดแทนให้เหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้สามารถลดปริมาณทรัพยากรและพลังงานที่ใช้และเกิดขยะน้อยลง ส่งผลให้ประหยัดงบประมาณที่

จะต้องใช้ในการกำจัดขยะและของเสียที่เกิดขึ้น เช่น นำตะกร้าใส่ของแทนถุงพลาสติก การหลีกเลี่ยงวัสดุที่ทำลายยากที่ใช้ครั้งเดียวทิ้ง เป็นต้น

2. การนำผลิตภัณฑ์มาใช้ซ้ำ (Reuse) เป็นการนำวัสดุของใช้ในรูปแบบเดิม หรือนำมาซ่อมแซมใช้ หรือนำมาใช้ทำประโยชน์อื่นๆ การนำใช้ซ้ำอาจแบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอน คือ

2.1 การผลิตสินค้า

2.2 การนำของมาใช้ซ้ำ เช่น การนำขวดมาใช้บรรจุน้ำดื่ม กระดาษนำกลับมาพับถุงใช้ใหม่

3. การนำกลับมาผลิตใหม่ (Recycling) เป็นการแยกวัสดุที่ไม่สามาถนำกลับมาใช้ซ้ำออกจากขยะ และรวบรวมมาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าขึ้นใหม่ หรือที่รู้จักกันทั่วไปว่า Recycle ขั้นตอนนี้เป็นการนำวัสดุของใช้มาใช้ใหม่เช่นกัน แต่ต่างจากขั้นตอนการนำมาใช้ซ้ำ (Reuse) สำหรับขยะที่สามารถย่อยสลายได้ สามารถแยกไปทำการย่อยสลาย (Composting) เพื่อทำเป็นปุ๋ยธรรมชาติหรือย่อยสลายตามธรรมชาติ ส่วนแก้ว ขวด โลหะ พลาสติก นำแปรรูปมาใช้ใหม่

4. การฟื้นฟูประโยชน์จากขยะ (Recovery) เป็นการดึงเอาพลังงานจากขยะ ได้แก่ การใช้ขยะเป็นเชื้อเพลิงในการผลิตไฟฟ้าจากเตาเผาขยะ การดึงเอาก๊าซที่เกิดจากการหมักขยะที่หลุมฝังมาใช้

5. การกำจัดขยะ (Residue disposal) ขยะที่เหลือจากการผ่านขั้นตอนต่างๆ ทั้ง 4 มาแล้ว จึงจะต้องมีการกำจัดอย่างถูกวิธี ซึ่งถือเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการกำจัดขยะ วิธีการที่ใช้กันทั่วไป ได้แก่ การฝังกลบ ซึ่งต้องมีการบริหารจัดการอย่างถูกวิธี และถูกลักษณะการเผาขยะซึ่งสามารถลดปริมาณขยะลงได้มาก แต่มีการลงทุนสูง

การลดปริมาณขยะมูลฝอยตามแนวคิดสมัยใหม่ดังกล่าวนี้ จะเกิดประโยชน์ต่อทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นชุมชน ภาคธุรกิจ ภาคอุตสาหกรรมและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ

1. ทำให้ลดปริมาณการใช้วัตถุดิบและพลังงาน ซึ่งมีผลทำให้ต้นทุนการผลิตลดลง และสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายบางส่วนลงได้

2. ลดมลภาวะในสภาพแวดล้อม เนื่องจากปริมาณมูลฝอยลดลง

3. เป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่หน่วยงานหรือองค์กรนั้นๆ ในการช่วยเหลือและส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4. เป็นการเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตและสุขภาพอนามัยแก่ประชาชน เพราะมีสารพิษในสิ่งแวดล้อมลดน้อยลง

5. ประหยัดงบประมาณค่าใช้จ่าย และลดการเสี่ยงภัยจากการเก็บขน เคลื่อนย้าย และการกำจัดมูลฝอยลงตามปริมาณมูลฝอยที่ลดลง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

6. ลดความจำเป็นในการก่อสร้างโรงงานกำจัดขยะมูลฝอย ซึ่งจะช่วยประหยัดงบประมาณอีกส่วนหนึ่งด้วย

สรุป การบริหารและการบริหารจัดการมีแนวคิดมาจากธรรมชาติของมนุษย์ที่เป็นสัตว์สังคมซึ่งจะต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม โดยจะต้องมีผู้นำกลุ่มและมีแนวทางหรือวิธีการควบคุมดูแลกันภายในกลุ่มเพื่อให้เกิดความสุขและความสงบเรียบร้อย ซึ่งอาจเรียกว่าผู้บริหารและการบริหารตามลำดับ ดังนั้น ที่ใดมีกลุ่มที่นั่นย่อมมีการบริหาร

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการจัดการขยะของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

สถิต ศรีพันธุ์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ชาวบ้านกับทางออกในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณี อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน สามารถที่จะแก้ไขปัญหาได้บางส่วนและส่วนที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้ ชาวบ้านก็ยังรวมกลุ่มเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาต่อไป

2. ปัจจัยภายใน ได้แก่ ชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อนและผู้นำชุมชน และปัจจัยภายนอกได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการอิสระ และองค์กรอิสระ มีส่วนส่งผลต่อการก่อรูปของการเรียกร้องความรับผิดชอบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น

3. ทางออกของการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น จากมลพิษของโรงงานเยื่อกระดาษ บริษัท ฟินิคซพัลพ แอนด์ เพเพอร์ จำกัด ชาวบ้านและโรงงานต้องทำความเข้าใจในปัญหาดังกล่าว โดยที่มีหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการปรึกษาหาทางออกเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมดังกล่าว

กุลธิดา ธรรมรัตน์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า

1. การรับรู้ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มประชากรตัวอย่างของ อบต. มีการรับรู้ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมโดย อบต.จอมทอง มะขามสูง และหัวรอ เคยได้รับข่าวสารร้อยละ 86.67, 83.87 และ 72.73 ตามลำดับ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

2. ประสบการณ์การอบรมด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มประชากรตัวอย่าง อบต. มีประสบการอบรมด้านสิ่งแวดล้อม โดย อบต.จอมทอง มะขามสูงและหัวรอ เคยได้รับประสบการอบรมด้านสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ร้อยละ 46.67, 83.87 และ 18.18 ตามลำดับ

3. ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มประชากรตัวอย่างของ อบต.จอมทอง มะขามสูงและหัวรอ มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 61.11,65.59และ52.52 ตามลำดับ

4. ทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มประชากรตัวอย่างของ อบต. จอมทอง มะขามสูงและหัวรอ มีทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 62.22,62.37และ71.72 ตามลำดับ

5. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มประชากรตัวอย่างของ อบต.จอมทอง มะขามสูงและหัวรอ มีการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนในระดับต่ำ ร้อยละ 67.78,82.72และ93.93 ตามลำดับ

6. ปัจจัยที่มีผลต่อประชากรในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ประสบการณ์อบรมด้านสิ่งแวดล้อม

ประชากรของ อบต. ในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก มีการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนในระดับต่ำ สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อประชากรในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนของ อบต. อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ประสบการณ์อบรมด้านสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นิคม สนั่นเครื่อง (2550 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูวัว จังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูวัว จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการสงวนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ

ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนระหว่าง เพศ การศึกษา และอาชีพ พบว่า การมีส่วนร่วมระหว่างเพศชายและเพศหญิง ไม่แตกต่างกัน ประชาชนที่มีระดับการศึกษาและอาชีพแตกต่างกันมีส่วนร่วมแตกต่างกัน โดยรวมและเป็นรายด้านมีส่วนร่วมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะสำคัญที่กลุ่มตัวอย่างได้เสนอแนะ ได้แก่ ด้านการสงวนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยากให้มีการใช้กฎหมายและลงโทษผู้ฝ่าฝืนอย่างเคร่งครัดและไม่ล่าสัตว์ป่ามาทำเป็นอาหารเพื่อรักษาสมดุลทางธรรมชาติ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรให้ประชาชนเป็นแนวร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์ คุ้มครองทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรปลูกฝังให้ประชาชนรู้คุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แนะนำให้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม และควรมีเอกสารแผ่นพับแนะนำข้อปฏิบัติเมื่อเข้ามาในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูวัว เพื่อไม่ให้มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

วรรณดี มัยยะ (2551 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราชบ้างเป็นบางครั้ง

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ ร่วมในการปฏิบัติตามแผน ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมในการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล ร่วมในการเลือกแนวทางและวางแผน ร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุ และร่วมกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ตามลำดับ

วิวัฒนชัย บุญญานุพงศ์ (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนมอญบ้านเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมของในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนใน กิจกรรมการทำบุญในวันสงกรานต์เป็นประจำสูงกว่ากิจกรรมอื่นๆ เพราะเป็นประเพณีที่แสดงออกได้ถึงความกตัญญูต่อ บรรพบุรุษและเพื่อขอพรจากผู้ใหญ่ซึ่งเป็นงานบุญใหญ่ประจำปีของชาวมอญเกาะเกร็ด นอกจากนี้ ยังมีประเพณีงานศพ ซึ่งมอญทุกคนจะต้องไปร่วมงาน โดยไม่ต้องบอกกล่าวระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ อนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน โดยรวมพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลางแสดงให้เห็นว่าชาวมอญยังคงมีการสืบทอดทางวัฒนธรรมไว้ในท่ามกลางสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์และพบว่า เพศ อายุและอาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมี ส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน และการศึกษามีความสัมพันธ์ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน แสดงให้เห็นว่า ชาว มอญที่มีการศึกษาจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนน้อย เพราะอาชีพและวิถีชีวิตที่ ทันสมัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

กษีร สุพจน์เฉลิมขวัญ (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน : กรณีศึกษากองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม จังหวัดลพบุรี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน และกิจกรรมในโครงการด้านการเกษตรแบบผสมผสาน ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการพัฒนาบทบาทสมาชิก ผลการศึกษาพบว่าประชาชนในชุมชนที่เป็นสมาชิกโครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชนส่วนใหญ่ทำกิจกรรม ในโครงการด้านเกษตรแบบผสมผสานอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างน้อย ด้านการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการพัฒนาบทบาทสมาชิกอยู่ในระดับน้อย ส่วนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการเกษตรแบบผสมผสาน ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการพัฒนาบทบาทสมาชิกอยู่ในระดับน้อยและการกำหนดสิ่งที่ต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการดำเนินงานในการพัฒนาชุมชน

วุฒิชัย สอนประสาน (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาบ้า ของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาบ้าและเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาบ้าของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดราชบุรี ตามตัวแปร ด้านเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน การเข้ารับการอบรมการรับรู้ข่าวสารความรูเกี่ยวกับยาบ้าและระดับชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบลที่สังกัด ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาบ้าของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาบ้า ด้านการวางแผนและด้านการดำเนินการอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยด้านตำแหน่ง ระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน และการเข้ารับการอบรมมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาบ้าของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดราชบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนเพศ อาชีพ ระดับการศึกษา การรับรู้ข่าวสารความรูเกี่ยวกับยาบ้าและระดับชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบลที่สังกัด ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาบ้าของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Cannon (2000 : 23-29) ศึกษา เรื่อง ระเบียบวินัยในโรงเรียนและการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ในอดีตที่ผ่านมาระเบียบวินัยของโรงเรียนประถมศึกษาเมาท์โอลิมปีสได้หย่อนยานลง การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาว่า อะไรเป็นสาเหตุของปัญหาและหาแนว ทางแก้ไข การวิจัยได้วิเคราะห์เป็น 3 แนวทางหลัก คือ ระเบียบวินัยของนักเรียนผลกระทบต่อโรงเรียน และความต้องการนโยบายการ

สร้างระเบียบวินัย การวิจัยได้ ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียน ด้วย พบว่า มีปัจจัยมากมายที่ เกี่ยวข้องกับการสร้างระเบียบวินัย และการที่ผู้ปกครองเข้าไปมีส่วนร่วม ในการกำหนดนโยบายของโรงเรียน สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนไปในทางบวกได้

Delaney (2000 : 384) ได้ศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนใน กระบวนการตัดสินใจในหลักสูตรการเรียนระดับเขต พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ต่อการกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียนมีผลต่อวิสัยทัศน์การจัดการศึกษามีความคิดเห็น แตกต่างกันการใช้วิธีการสื่อสารที่เหมาะสม คือการสื่อสาร สองทางจะเกิดประโยชน์ในกระบวนการ ตัดสินใจและทำให้ไม่เกิดความขัดแย้งในโรงเรียน

Groven (2000 : 176) ศึกษา เรื่อง ความเข้าใจของผู้ปกครองเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตมลรัฐดาโกต้า ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ผู้ปกครองส่วนมากให้ความสนใจในการติดตามพัฒนาการของนักเรียน ด้วยการติดต่อสื่อสารกับครู และจากการตรวจการบ้านของนักเรียนรวมทั้งการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน เช่น การเป็นอาสาสมัครช่วยสอนและดูแลนักเรียนในห้องเรียนซึ่งเป็นการสร้างความรู้สึกในเชิงบวก ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนครูผู้ปกครองและนักเรียนทำให้ผู้ปกครองมีการสนองต่อการเข้าไปมีส่วน ร่วมในกิจกรรม ของโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น

Morren, Tatiana (2001 : 212) ไดศึกษาวิจัย เรื่อง Conceptualizing civil society within good governance and social capital policies งานวิจัยแสดงถึงการรวมเอาแนวคิดประชา สังคมมาอภิปราย ซึ่งไดถูกหยิบยกมาเปนคำถามสำคัญหลายประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาและ ประชาธิปไตย การนิยาม คำว่าประชาสังคมจะสะท้อนแนวคิดของเราว่าเราคาดหวังว่าการมีส่วนร่วม ของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นที่ไหนและประชาธิปไตยจึงควรต้องแบ่งแยก กำหนดแน่ชัดระหว่างภาครัฐ กับเอกชนมากน้อยเพียงใด สังคมและรัฐควรมีโครงสร้างอย่างไร เพื่อที่จะปกป้องสิทธิเสรีภาพ อันเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตยและแนวคิดประชาสังคม สามารถถ่ายทอดไปไม่เฉพาะแคพื้นที่หนึ่งและรัฐหนึ่งไปสูที่อื่นไดหรือไม การปกครองและ ประชาธิปไตยซึ่งอยู่เบื้องหลังแนวคิดสามารถที่จะนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ภายใต้ทฤษฎีการพัฒนาและปฏิบัติไดเพียงใด การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้สำรวจถึงวิธีการเข้าถึงหลักธรร มาภิบาลและแสดงถึงสังคม ที่เป็นตัวอย่างในการ เข้าถึงแนวคิดประชาสังคม ที่ถูกใช้โดย CIDA และ ธนาคารโลก

Simon (2001 : 4-11) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของโรงเรียนและผู้ปกครองที่มี อิทธิพล ต่อการประสบผลสำเร็จของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า การมีส่วนร่วม ระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในทางที่ดีขึ้น ดังนั้น การที่โรงเรียนให้การแนะนำแก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับความสำคัญของการมีส่วนร่วมและการ

ขอให้ผู้ปกครองเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนโดยได้รับการตอบสนองจากผู้ปกครองเป็นส่วนมาก ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จทางด้านการเรียนของนักเรียน

Smith (2001 : 7-19) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 4 แห่ง แถบชานเมืองเทนเนสซีตะวันออก มลรัฐเทนเนสซี ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและนักเรียนให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการส่งเสริมและสนับสนุนนักเรียนทั้งในด้านจริยธรรม ทัศนคติและความสำเร็จในด้านการเรียนของนักเรียน

Boadi & Kuitunen (2003 : 211 – 218) ได้ศึกษาการจัดการมูลฝอยชุมชนของเทศบาลในพื้นที่ในเมืองออกครา ประเทศกาน่า พบว่า การจัดการมูลฝอยชุมชนของเทศบาลในเมืองออกคราประเทศกาน่านั้น ในปัจจุบันมีการจัดมูลฝอยในลักษณะที่ไม่ยั่งยืน
อันเนื่องจากการเป็นเมืองที่ไม่มีการวางแผนควบคุมปริมาณมูลฝอยที่ดี จึงมีผลต่ออัตราเพิ่มขึ้นของปริมาณมูลฝอยในชุมชน ก่อให้เกิดปัญหามูลฝอยที่เกิดขึ้นมากในแต่ละวันในเมืองออกครา ประเทศกาน่า และสิ่งนี้เป็นแรงกดดันอย่างมากต่อระบบการจัดการมูลฝอยในชุมชนที่มีปริมาณมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นในแต่ละวัน ประกอบกับความสามารถของสถานที่กำจัดมูลฝอยไม่เพียงพอ อยู่ในสภาพที่ไม่เหมาะสม และการขาดแคลนทรัพยากรทั้งมนุษย์ ผู้เชี่ยวชาญและเงินทุนการกำจัดมูลฝอย เจ้าหน้าที่รักษาความสะอาดของเมือง จึงเผชิญกับความยุ่งยากในการจัดมูลฝอย ปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้การจัดเก็บรวบรวมมูลฝอยจากชุมชนที่เกิดขึ้นในเมืองทั้งหมด จะมีการเก็บเพื่อการทำลาย การเก็บมูลฝอยที่บ้านนั้นจึงมีข้อจำกัดอยู่เฉพาะในพื้นที่ที่มีการจัดการ ปล่อยให้ปัญหามูลฝอยของชุมชนจัดการเอง สิ่งนั้นจึงนำไปสู่การทิ้งมูลฝอยที่ไม่มีการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้ง ทำให้พบเห็นมูลฝอยที่ไม่มีการเก็บรวบรวมทิ้งลงในแหล่งน้ำธรรมชาติ พื้นดิน ดูคลองต่างๆ และกระแสน้ำต่างๆ ก่อให้เกิดมลพิษมีผลต่อสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อมที่มองไม่เห็นในหลายส่วนของเมืองออกครา ประเทศกาน่า

Stipak (1979 : 46-52) ได้ทำการวิจัยในรัฐลอสแองเจลิส เพื่อทดสอบว่าบริการที่จัดหาโดยหน่วยการปกครองท้องถิ่นมีส่วนกระทบต่อการประเมินการให้บริการหรือไม่ โดยใช้ข้อมูลปัจเจกบุคคล สำมะโนประชากร การบริการและอื่นๆ เพื่อนำมาใช้กับตัวแบบในการประเมินทางด้านลักษณะบริการ ลักษณะของผู้ใช้บริการ ลักษณะของแต่ละบริเวณ และลักษณะของปัจเจกบุคคล เกณฑ์การประเมินด้านอัตวิสัย (Subjective evaluation scales) สร้างขึ้นจากการสำรวจสอบถามความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริการด้านตำรวจ สวนสาธารณะ การกำจัดขยะ และการบริการอื่นๆ ส่วนเกณฑ์การประเมินด้านวัตถุวิสัย (Objective service characteristics) พิจารณาจากจำนวนตัวเลข เช่น อัตราการปราบปรามของตำรวจ อัตราทรัพย์สินที่ได้กลับคืน ค่าใช้จ่ายต่อหัวและอัตราการเกิดอาชญากรรม แต่ตัวเลขดังกล่าวนี้ไม่ค่อยมีความสำคัญพอที่จะบ่งบอกได้ว่าลักษณะของบริการ นั้นมีส่วนกระทบต่อการประเมินการใช้บริการ และในขณะเดียวกันการประเมินทางด้านอัตวิสัยมีข้อจำกัด

ส่วนกระทบต่อการประเมินการใช้บริการ และในขณะเดียวกันการประเมินทางด้านอัตวิสัยมีข้อจำกัด เนื่องจากประชาชนมีความรู้น้อยในเรื่องเกี่ยวกับรัฐบาลและกิจกรรมของรัฐ แต่กระนั้นเขาก็ยังต้องการที่จะแสดงทัศนคติทางการเมืองออกมา แม้ว่าเขาจะขาดแคลนข้อมูลข่าวสาร จึงทำให้การประเมินการให้บริการไม่สามารถสะท้อนถึงคุณภาพของบริการที่แตกต่างกันได้

จากการศึกษางานวิจัยที่ให้เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการจัดการขยะในแต่ละพื้นที่มักจะมีปัญหาที่เกิดขึ้นเสมอในการบริหารจัดการ แต่อยู่ที่ว่าจะดำเนินการอย่างไรให้การบริหารจัดการขยะให้ดีที่สุด ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ โดยใช้หลักธรรมาภิบาล 6 หลัก คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักการมีส่วนร่วม และหลักความโปร่งใส เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้น เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ และเป็นแนวทางในการนำข้อเสนอแนะต่างๆ ไปพัฒนางานด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

8. กรอบแนวคิดงานวิจัย

ในการวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้หลักธรรมาภิบาลเพื่อการจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้ศึกษากรอบแนวคิดของพูลศักดิ์ ประณุทนรพาล พ.ศ 2540 และระเบียบ สำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ 2542 มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยในครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY